

ÜLEVAADE
„EESTI
SPORDIPOLIITIKA
PÕHIALUSTE
AASTANI 2030”

ELLUVIIMISEST
2022. AASTAL

KULTUURIMINISTEERIUM

Kultuuriministeerium

Tallinn 2023

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
1. Hetkeolukorra ülevaade.....	6
1.1. Spordi areng numbrites.....	7
1.2. Spordivaldkonna rahastamine.....	11
2. Tegevused liikumisharrastuse edendamiseks.....	16
2.1. Liikumisuuring.....	17
2.2. Liikumisharrastuse kompetentsikeskus.....	20
2.3. Treenerite tööjõukulu toetused.....	21
2.4. Regionaalsed tervisespordikeskused.....	23
3. Tegevused saavutusspordi edendamiseks.....	26
3.1. Audentese spordigümnaasiumi arengud.....	27
3.2. Eestis korraldatud rahvusvaheliste kõrgetasemeliste võistluste toetamine.....	32
3.3. Team Estonia tegevused.....	34
4. Kokkuleppemängude vastu võitlemine.....	36
5. Keskkonnajalajälje uuring.....	42
6. Vaade tulevikku.....	46

SISSEJUHATUS

Riigikogus 18. veebruaril 2015. a vastu võetud spordivaldkonna pikaajaline strateegiadokument „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“¹ (edaspidi „Sport 2030“) määrab kindlaks Eesti spordipoliitika visiooni, üleriigilised eesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad. „Sport 2030“ kohaselt on sport ja liikumine kõikide demograafiliste ja sotsiaalsete sihtgruppide tegevuse tervistava, hariva, meelelahutusliku ning sotsiaalse toimega osa, mis mitmekesistab kultuuri ja noorsootööd ning panustab lõimumisse, tööhõivesse ja majandustegevusse.

Tulevikuvaates vastab eestimaalaste vaimne ja kehaline tasakaal ning heaolu aastal 2030 Põhjamaade tasemele ning Eestis on kasutada kehalist aktiivsust soodustav elukeskkond koos kaasnevate teenustega, mis toetavad inimeste tervena elatud eluiga, eneseteostust ja majanduskasvu. Üleriigilise eesmärgina on dokumendis „Sport 2030“ sõnastatud, et liikumisel ja spordil on oluline ning kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ja Eesti riigi hea maine kujundamisel.

Üldeesmärgi saavutamist kavandatakse nelja prioriteetse arengusuuna abil:

- 1) valdav osa elanikest liigub ja spordib;
- 2) liikumine ja sport on tugeva organisatsiooniga oluline majandusharu ning tööandja;
- 3) liikumine ja sport on vaimsuse, sidususe ja positiivsete väärtushinnangute kandja;
- 4) Eesti on rahvusvahelisel tasemel tulemuslikult ja väärikalt esindatud.

Oluline osa dokumendis „Sport 2030“ kokku lepitud põhimõtetest eeldab järjepidevat ja planeeritud tegevust ning tulemusi ei ole või-

malik mõõta iga kalendriaasta kaupa. Siinne ülevaade toob esile eelkõige need uued tegevused, mida riik ja spordiorganisatsioonid viisid ellu perioodil 01.01.2022–31.12.2022 või milles toimus varasemaga võrreldes oluline areng. Kuna „Sport 2030“ on valdkondadeülene dokument, on ka see aruanne valminud koostöös teiste ministriumide ja paljude spordivaldkonna organisatsioonidega.

„Sport 2030“ kohaselt esitab Vabariigi Valitsus alates 2016. aastast igal aastal Riigikogule ülevaate strateegia elluviimisest. Vabariigi Valitsuse seaduse kohaselt on sport Kultuuriministeeriumi valitsemisalas, mistõttu koostab ülevaate Kultuuriministeerium, kaasates teisi ministriume ja spordiorganisatsioone.

Kultuuriministeeriumi tellitud ja 2022. aastal avalikustatud Eesti suurimast liikumisuuringust selgub, et nii täiskasvanutest kui ka lastest üle poole liigub endiselt liiga vähe – iga päev ei liigu piisavalt 57% õpilastest ja 58% täiskasvanutest. Sama uuring tõestas ka selgelt, et aktiivne eluviis toetab märkimisväärselt tervist ja heaolu – aktiivsed lapsed ning täiskasvanud on õnnelikumad ja rõõmsameelsemad ning edukamad õppimises ja keskendumises.

Liikumisharrastuse reformi elluviimise ühe sammuna asutas Eesti Olümpiakomitee 2022. aastal Sihtasutuse Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mille eesmärk on liikumisharrastuse keskse juhtimise ja arendamise kaudu luua lisandväärtust spordiorganisatsioonidele ja edendada valdkondadeülest koostööd.

1 <https://www.riigiteataja.ee/akt/320022015002>

Kompetentsikeskuse üks ülesanne on 2023. aastal edukalt korraldada ka liikumisele pühendatud teema-aasta. Selle eesmärk on tekitada ühiskonnas rohkem huvi liikumisharrastuse ja tervislikumate eluviiside vastu, suurendada regulaarselt liikumisharrastusega tegelevate inimeste arvu Eestis, mis omakorda mõjutab positiivselt rahvatervist, tõstab tervena elatud aastate arvu ning mõjutab seeläbi positiivselt nii Eesti majandust, riigikaitset kui ka teisi valdkondi.

2022. aastal vastu võetud 2023. aasta eelarve sisaldab mitmeid olulisi positiivseid muutusi ka spordivaldkonnale. Kõrgema kutsekvalifikatsiooniga treenerite miinimumpalk tõuseb 1020 eurolt 1400 eurole ehk 37% koostöös spordiorganisatsioonidega. Spordivaldkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks suureneb riigipoolne baasrahastus 2,4 miljoni euro võrra. See puudutab nii Kultuuriministeriumi haldusala asutusi kui ka spordiorganisatsioone ja taotlusvoore. Lisaks on 3 miljonit eurot ette nähtud regionaalsetele tervisespordikeskustele teenidus- ja olmehoonete ehitamiseks ning 1,5 miljonit eurot Rally Estonia korraldamise toetamiseks.

2022. aasta oli Eesti tippspordile edukas. Tiitlivõistlustelt võideti täiskasvanute, juunioride ja noorte klassides kokku 326 medalit, millest 30 saavutati olümpiamängude kavasse kuuluvatel distsipliinidel. Rahvusvahelistest võistlustest toimus Eestis esimest korda WTA 250 tenniseturniir, kolmed iluuisutamise tiitlivõistlused, traditsiooniks kujunenud Tallinna Ironman, Rally Estonia, Tallinna Maraton ning mitmed teised võistlused, mida riik toetas kokku enam kui 6,7 miljoni euroga. Eesti meeste korvpallikoondis mängis taaskord korvpalli finaaltourniiril Milanos ning Eesti meeste võrkpallikoondis tagas pääsu 2023. aastal toimuvale finaaltourniirile.

Kui 2021. aastal valmis multifunktsionaalne jalgpallihall Haapsalus ja Viljandis, siis 2022. aastal Raplas ja Tartus ning ehitust alustati Pärnus. Samas on pooleli või ei ole

jalgpallihallide rajamist alustatud teistes maakondades. Ehitamine on pidurdunud kiire hinnatõusu tõttu ning hinnatõusu leevendamiseks toetatakse 2023. aasta riigieelarvest täiendavalt lisaks varem eraldatud summadele veel Kuressaare, Paide, Pärnu ja Rakvere jalgpallihallide ehitamist. Teiste hallide täiendav rahastamine sõltub järgmiste riigi eelarvestrateegiate raames tehtud otsustest.

Kultuuriministeriumi tellimusel valminud uuring andis ülevaate kokkuleppemängude levikust Eesti enim harrastatud pallimängualadel ning kokkuleppemängudega seonduvast õiguslikust olukorrast. Uuringu tulemused ja järeldused on oluline sisend ministeriumidele poliitika kujundamiseks ja õigusaktide muutmiseks ning Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutusele rakenduslike tegevuste elluviimiseks.

Lähiaastatel on jätkuvalt vaja tähelepanu pöörata treenerite töö väärtustamisele, liikumisharrastuse ja saavutusspordi edendamisele ning korrastada spordi toetusmehhanisme. Ülevaate järgmiste aastate väljakutsetest annab aruande viimane peatükk.

Aruanne koosneb kuuest osast: esimeses osas on kirjeldatud spordivaldkonna hetkeolukord ja olulised statistilised näitajad, järgmises neljas osas tuuakse välja olulisemad muudatused ja tegevused ning viimasel osas keskendutakse järgmiste aastate olulistele tegevustele. Ülevaatega koos on esitatud lisa, mis sisaldab järjepidevaid tegevusi, mida on ellu viidud „Sport 2030“ eesmärkide täitmiseks.

Aruande elektroonilise versiooni koos lisaga leiab:

<https://www.spordiregister.ee/aruanne/>

1. HETKE- OLUKORRA ÜLEVAADE

Eesti sport põhineb omaalgatuslike vabatahtlike spordiühenduste tegevusel. Riigi ja kohalike omavalitsuste ülesanne on luua tingimused ja eeldused spordi harrastamiseks ning spordiorganisatsioonide roll on inimesi ühendada, korraldada treeninguid, võistlusi, koolitusi ja muud sisulise sporditegevusega seonduvat, lähtudes ühishuvist ja eesmärkidest.

*Eesti spordi põhinäitajad 2022
ja muutus eelmise aastaga*

193 274

organiseeritud
harrastajat

+8937

2899

spordi-
organisatsiooni

+73

486

spordikooli

+16

326

medalit
rahvusvahelistelt
tiitlivõistlustelt

+135

3909

spordiobjekti

+128

6657

treeneri
töökohta

+134

4006

treenerikutset

+16

113 462

noort harrastajat

+4223

1.1. SPORDI ARENG NUMBRITES

Spordiorganisatsioonid: harrastajatega spordiorganisatsioonide arv kasvab

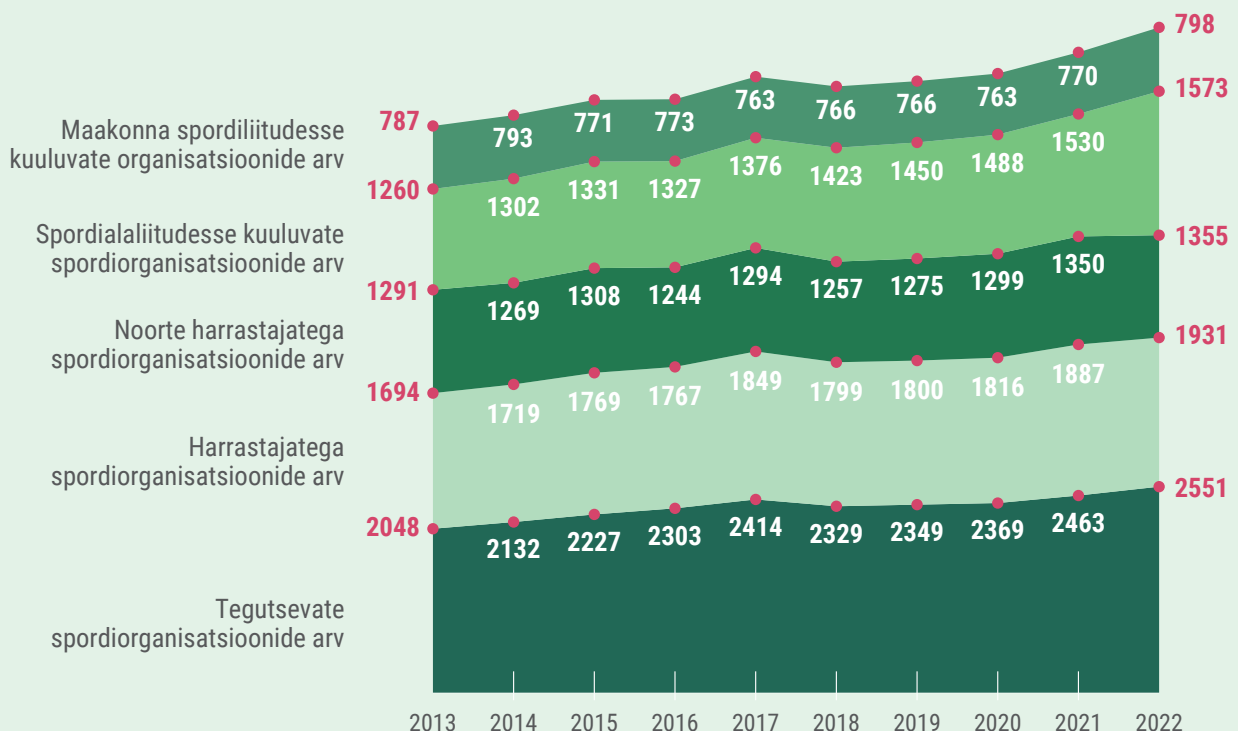
Eesti spordiregistris on 2899 spordiorganisatsiooni, kellest tegutsevaid on 2551 (88%). Aktiivselt spordi harrastamisega tegelevaid organisatsioone on 1931 (67%), ülejäänute fookus on suunatud spordiürituste korraldamisele või sporditegevuse toetamisele. Aasta jooksul lisandus 205 ja arhiveeriti 132 spordiorganisatsiooni. Organisatsioonide personali (juhid, treenerid jt töötajad) üldarv kasvas poole tuhande võrra, olles kokku 10 879.

Tegutsevate spordiorganisatsioonide arv on kümne aastaga suurenenud 503 võrra, mis on enam kui viiendik. Veidi väiksem on olnud spordi harrastamisega tegelevate organisatsioonide kasv – 237 ehk 14%. Harrastamist

võimaldavate organisatsioonide hulk on suurenenud peamiselt täiskasvanutele suunatud tegevusega, sest noorte (5–19-aastased) harrastajatega organisatsioonide arv on püsinud kümne aasta jooksul stabiilse- na ja pööranud tõusule alles kahel viimasel aastal.

Harrastajatega organisatsioonid peavad oluliseks kuuluda ka spordialaliitudesse – kümne aastaga on vähemalt ühte alaliitu kuuluvate organisatsioonide arv kerkinud 313 ehk ligi veerandi võrra. Samal ajal ei ole oluliselt muutunud maakonna spordiliitude liikmeskonda kuuluvate spordiklubide ja ühenduste arv.

Spordiorganisatsioonide arvud aastate kaupa

Harrastajad: pandeemiaperioodi kõikumine on lõppenud

Spordiorganisatsioonide ja -koolidega seotud harrastajate arv on 193 274. Võrreldes eelmise aastaga on see suurenenud 8937 harrastaja ehk 5% võrra, olles tõusnud rekordilisele tasemele. Harrastajaskonna struktuuris ei ole viimase aasta jooksul muutusi toimunud. Mehed moodustavad kõigist harrastajatest 58% (111 635) ja naised 42% (81 646). Noorte (5–19-aastased) harrastajate osakaal on endiselt 59% (113 462), mis moodustab kogu samaealisest rahvastikust 53%.

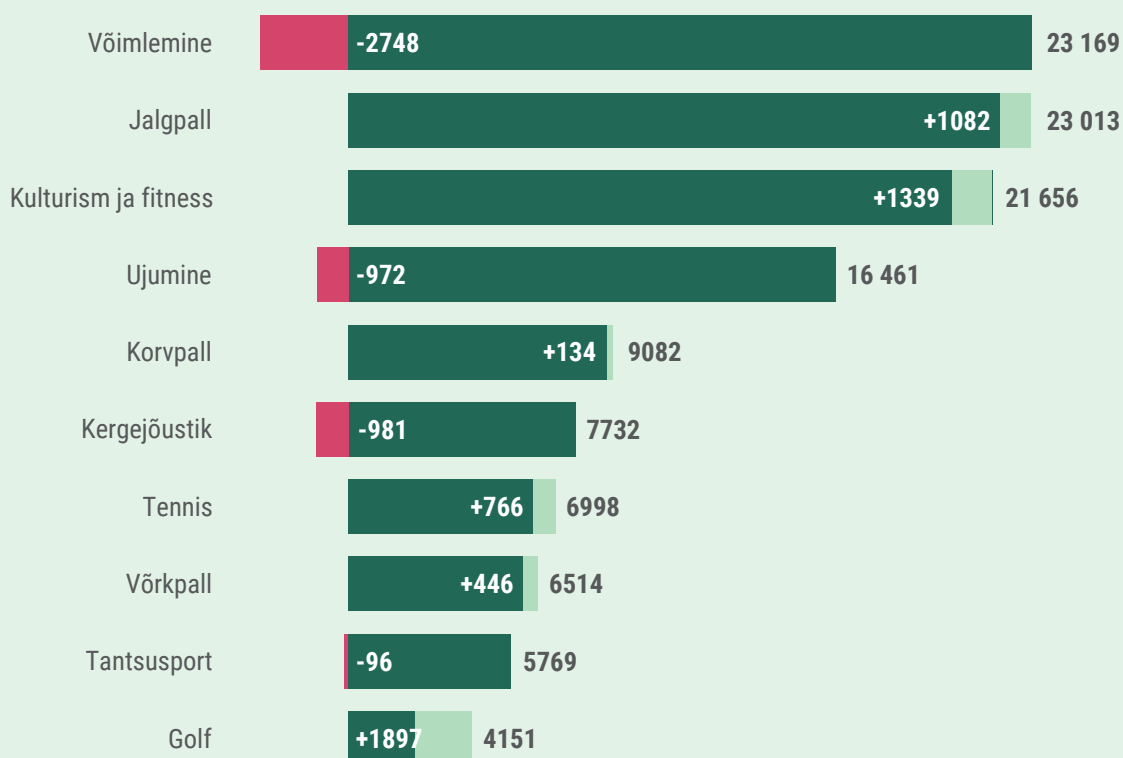
COVID-19 perioodil toimunud harrastajaskonna arvuline kõikumine on lõppenud. 2020. aastal kasvas harrastajate arv 7633 võrra, tõustes rekordilisele tasemele (192 114). Muutus oli tingitud peamiselt täiskasvanud meeste arvu hüppelisest kasvust harrastajate seas. 2021. aastal vähenes organiseerunud

harrastajaskond 7777 võrra. Muutuse põhjustasid taas täiskasvanud, kes harrastuse lõpetasid. Kriisiperiood ei mõjutanud aga noorte harrastajate pidevat tõusu – ka pandeemia tingimustes see jätkus, tõustes 2021. aastal 2%.

Spordialade löikes illustreerib COVID-19 perioodi joonis, kus on võrreldud harrastajate arvu muutust aastatel 2019 ja 2022. Natukeseks jalgpallile liidripositsiooni kaotanud võimlemine on taas kerkinud kõige populaarsemaks spordialaks, hoolimata sellest, et kolme aasta jooksul on ala kaotanud üle 2700 harrastaja. Esikümnes on toimunud vaid üks muutus – judo asemel on kümne harrastatava ala hulka tõusnud golf. Samas ei saa märkimata jätta ujumise ja kergejõustiku harrastajate väga suurt langust.

Top 10 spordialad.

Harrastajate arv 2022: muutus võrreldes aastaga 2019

Treenerid: 30% kutseomanikest ei ole rakendatud

Esimest korda ületas kehtivate treenerikutsete arv aasta lõpu seisuga 4000 piiri - 2022. aasta lõpuks oli neid kokku 4006. Aasta jooksul omistati 1213 kutset, millest 377 olid taotlejad, kellel varem treenerikutse puudus. Kutseomanikest 57% on mehed ja 43% naised. Aasta jooksul sai Eesti kolm uut kõrgeima kategooriaga treenerit: kergejõustikutreeneri Taivo Mägi, uisutreeneri Anna Levandi ja rühmatreeningute treeneri Kadri Liivaku.

Treenerikutse maine tõusule aitavad oluliselt kaasa treenerite toetused, eriti üle riigi, aga ka kohaliku omavalitsuse tasandil, regulaarsed treenerikoolitused ning kutse taotlemise protsessi pidev edasiarendamine.

Vaatamata viimaste aastate kutseomanike arvu kasvule ei ole muutunud nende tööhõive osakaal – 30% kehtiva kutsega treeneritest ei ole samal spordialal rakendatud mitte ühegi spordiorganisatsiooni ega kooli juures. Seejuures on olukord meeste ja naiste puhul erinev – kui meestest ei tööta treenerina 24%, siis naistest 37%.

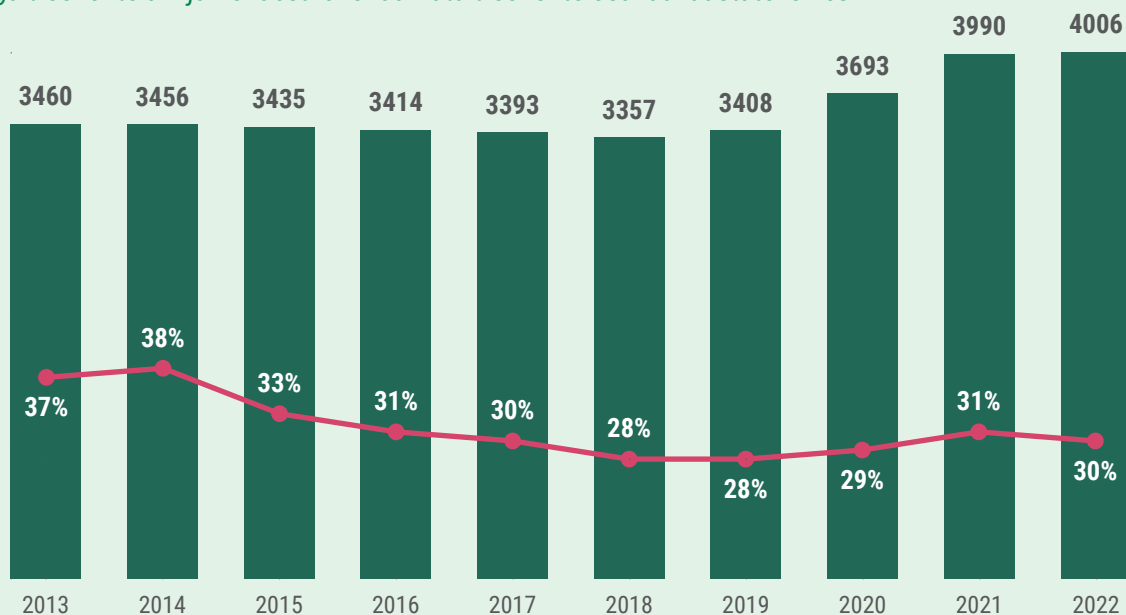
Spordiobjektid: 71% sportimispaikadest on vähemalt heas seisukorras

Spordiregistrisse on kantud 3909 spordiobjekti 6576 sportimispaiga andmed. 2022. aastal kanti registrisse 243 uut ja arhiveeriti 115 spordiobjekti.

Sisetingimustes asus 34% spordiobjektidest. 30% objektidest oli kas ehitatud või renoveeritud viimase viie aasta jooksul. Pesemisvõimalused on 37% objektidest ja puuetega inimestele mõeldud taristu oli 15% objektidest. Väga hea tehniline seisukord on 36%, hea 35%, rahuldav 25% ja mitterahuldav 4% paikadest.

Riigi või kohaliku omavalitsuse omandis on 80% ja eraomanduses 20% sportimispaikadest. Kui eraomanikele kuuluvates paikades on tehniline seisukord väga hea täpselt pooltel juhtudel, siis riigi või kohaliku omavalitsuse omandis olevatest paikadest vaid 32%-l.

Kutsega treenerite arv ja nendest rakendamata treenerite osakaal aastate lõikes

Rahvusvaheline tegevus: Eesti on laialdaselt esindatud rahvusvahelises spordielus

Eesti spordiorganisatsioonidel on kokku 197 liikmesust rahvusvahelistes spordiorganisatsioonides. Nendest 65 on Rahvusvahelise Olümpiakomitee tunnustatud ülemaailmsetes spordialaliitudes ja -ühendustes ning kaks üle-euroopalistes. 155 liikmesust kuulub Eesti Olümpiakomiteele ja tema liikmesorganisatsioonidele.

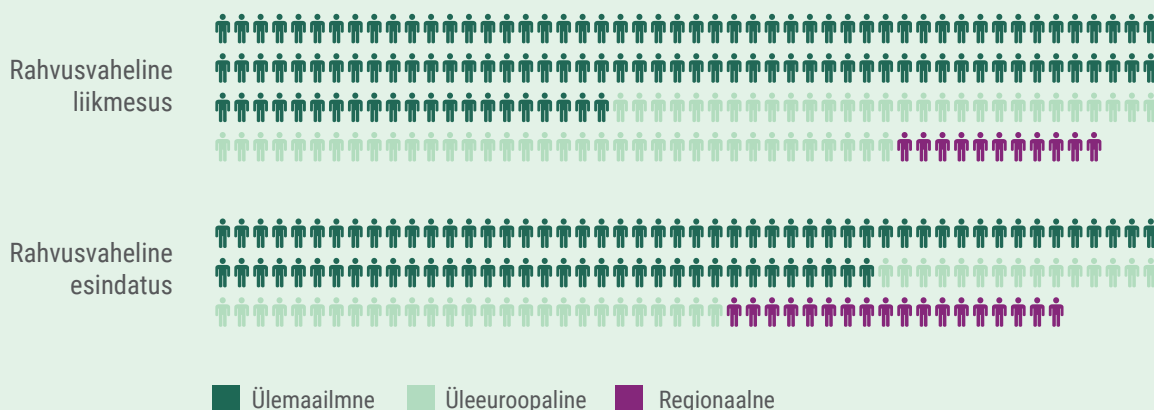
Eestil on rahvusvahelistes spordiorganisatsioonides 145 esindajat, meestel on 115 positsiooni ja naistel 30. Rollide jaotuselt on 26 inimest valitud juhtorganitesse, 108 kaasatud komisjonidesse, üheksa ekspertgruppidesse ning kahele on omistatud auliikme staatus. Rahvusvahelise Olümpiakomitee tunnustatud organisatsioonidest on eestlaste käes ühe kõrgeima juhi roll – 2016. aastast on Rahvusvahelise Orienteerumisliidu president Leho Haldna. Olümpiavõitja ja Eesti Olümpiakomitee sportlaskomisjoni esimees Gerd Kanter juhib Euroopa Olümpiakomiteede sportlaskomisjoni, kuuludes ühtlasi Euroopa Olümpiakomiteede juhatusse ning olles nii Ülemaailmsete Olümpiakomiteede Ühenduse (ANOC) kui ka Rahvusvahelise Olümpiakomitee sportlaskomisjoni liige.

Tippsport: medalitesadu mitteleolümpiaaladelt

2022. aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel 39 spordialal kokku 326 medalit – 93 kulda, 101 hõbedat ja 132 pronksi. Senine parim medalisaak pärines aastast 2021, kui koju toodi 191 medalit. Põhiklasside olümpiaaladelt said lisaks vigursuusataja Kelly Sildaru olümpiamängude (OM) pronksile medali kaela maadleja Epp Mäe (Euroopa meistrivõistluste (EM) hõbe ja maailmameistrivõistluste (MM) pronks) ning kergejõustiklane Janek Öiglane (EM-pronks). Taasiseseisvumise järel on Eesti sportlased võitnud rahvusvahelistelt tiitlivõistlustelt 3220 medalit.

Seejuures tuleb tähele panna, et 92% medalitest võideti olümpiakavas mitteleolatelt spordialadelt ja distsipliinidelt. Mitteleolümpiaalad on medalitabelis domineerinud ka varasematel aastatel, kuid seekord oli kasv hüppeline – võrreldes 2021. aastaga kasvas mitte-OM medalite arv 132 võrra. Medalitesadu vedasid purjetamine, sumo ja allveesport, kus mitte-OM medalite arv kasvas võrreldes eelmise aastaga vähemalt 20 võrra. Võrdlus eelmise aastaga näitab, et rekordilisel tulemusel on kolm põhjust.

Rahvusvahelise liikmesuse ja esindatuse arvud skoopide kaupa

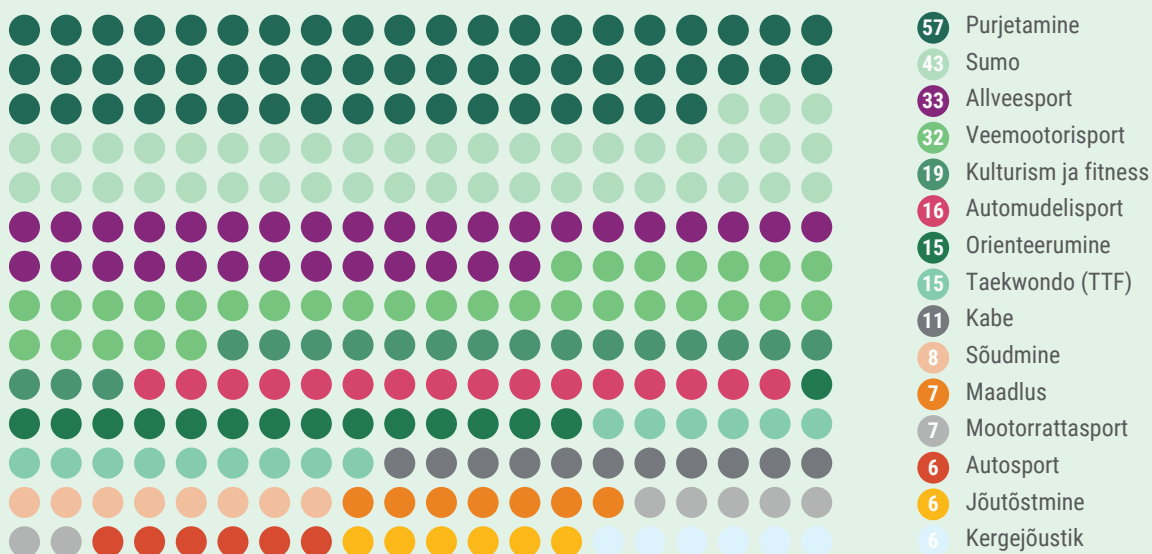

- 1) Eestis toimusid paljude võistlusaladega jääpurjetamise, purisuuusatamise ja sumo tiitlivõistlused. Nii saime juurde 61 medalit.
- 2) Jättes kõrvale Eestis toimunud võistlused, lisandus 28 medalit võistlusaladelt, kus oli vähem kui kuus osalejat. Väiksem konkurents oli mitmel juhul tingitud ka

Venemaa ja Valgevene sportlaste puudumisest.

- 3) Võistlusprogrammi lisatakse üha uusi võistlusalasid ja eestlased on valmis kohe oma taset näitama – 13 medalit võitsime võistlusaladelt, mida varem ei ole programmis olnud.

15 edukamat spordiala tiitlivõistlustelt võidetud medalite arvult 2022. aastal

1.2. SPORDIVALDKONNA RAHASTAMINE

Spordiklubide tulud: eraisikute panus ei ole taastunud

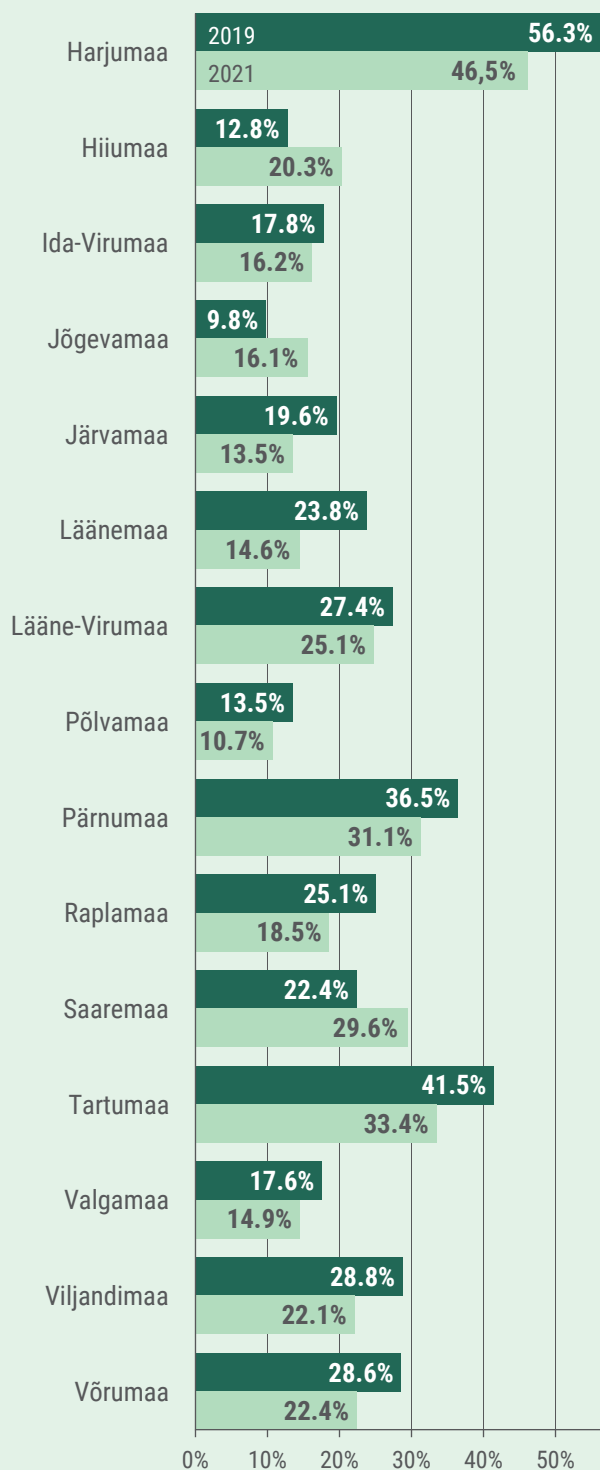
Spordiklubide tulud olid 2021. aastal 145,9 miljonit ja kulud 145,3 miljonit eurot. Andmed 2022. aasta kohta selguvad 2023. aasta suvel. Võrreldes 2020. aastaga suurenesid tulud 9,5 ja kulud 16,9 miljonit eurot. Kui COVID-19 põhjustas 2020. aastal kulude märgatavat vähenemist ja eelarve ülejääki – klubidel kas puudus võimalus kulutuste tegemiseks või hoiti konservatiivset joont –, siis 2021. aasta taastas tulude-kulude tasakaalu ning nii tulu kui ka kulubaas tõusid rekordilisele tasemele.

Tulude struktuuri poolest jääb silma, et kui enne kriisi moodustasid annetused ja toetused 32% kogutulust, siis COVID-19 periood tõstis toetuste osakaalu 41%-le.

Kuigi spordiklubide summaarne tulubaas oli läbi aegade kõrgeim, siis suurte teenusepakujate majandustegevus oli 2021. aastal pandeemia tõttu siiski niivõrd häiritud, et eraisikutelt tulnud laekumised ei taastunud. 2019. aastal saadi eraisikutelt ligi 67 miljonit eurot, esimene COVID-19 laine langetas seda 2020. aastal 9 miljoni võrra ja samale tasemele jäi eraisikute panus ka 2021. aastal.

Eraisikute osakaal on maakonniti väga erinev – kui Harjumaal moodustasid inimeste eraldised klubide tuludest ligi poole ja Tartumaal kolmandiku, siis Põlvamaal ületas see napilt 10%. Samuti on pandeemia väga erinevalt mõjutanud eraisikute panust.

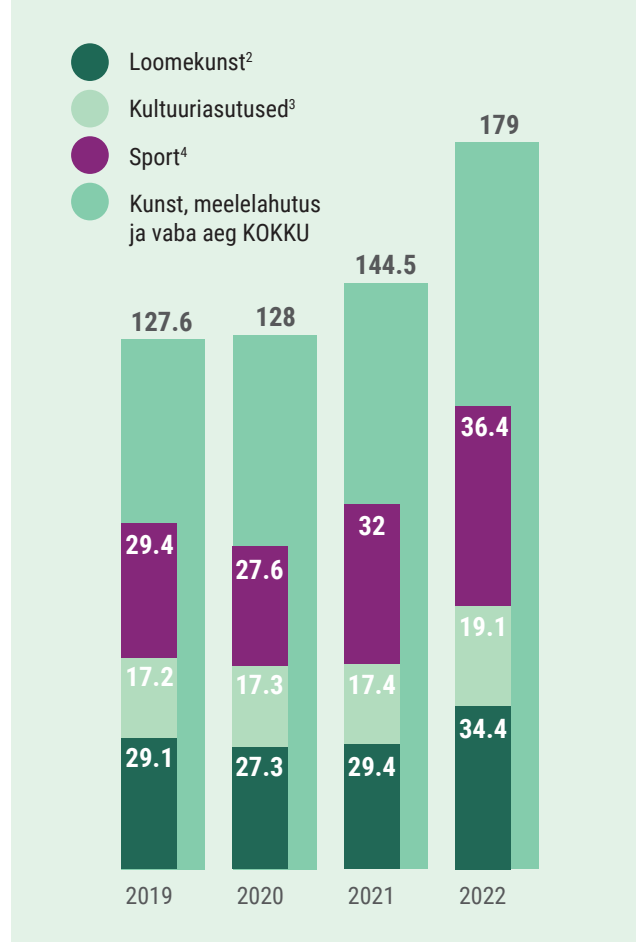
Eraisikute panuse osakaal spordiklubide tuludest aastatel 2019 ja 2021 maakondade kaupa

Maksulaekumine: kerkis rekordtasemele

Sporditegevusega seotud organisatsioonid maksid 2022. aastal riiklikke makse 36,4 ja tööjõumakse 30,8 miljonit eurot, olles sellega jätkuvalt suurima osakaaluga kultuurivaldkond. Võrreldes 2021. aastaga on makse tasutud 13% enam. Kultuurivaldkonna organisatsioonide maksude tasumine aastatel 2019–2022 on esitatud alloleval joonisel.

Riiklike maksude tasumine (mln eur)

2 Loome-, kunsti- ja meelelahutustegevus (EMTAK 900)

3 Raamatukogude, arhiivide, muuseumide ja muude kultuuriasutuste tegevus (EMTAK 910)

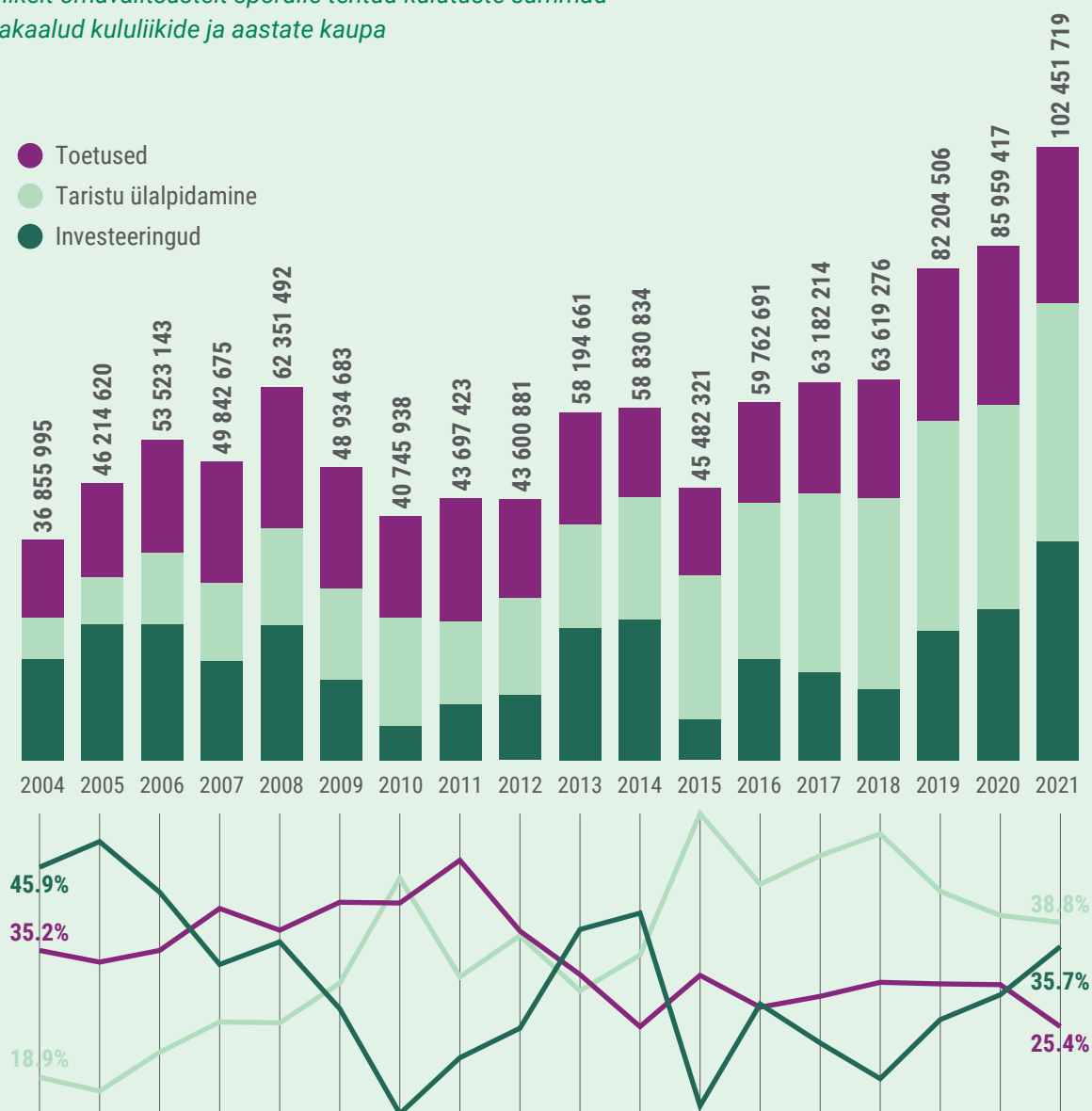
4 Sporditegevus (EMTAK 931)

Kohalike omavalitsuste toetus: ületas 100 miljoni euro piiri

Kohalikud omavalitsused eraldasid 2021. aastal spordile rekordilised 102 miljonit eurot. 16 miljonilist summaarset kasvu vedasid Tallinna linn (+ 6,2 mln eurot) ja uue spordihoone valmis saanud Hiiumaa vald (+ 5,4 mln eurot). Samas jäi 26 omavalitsuse toetus spordivaldkonda väiksemaks kui aasta varem. Sporti panustamise tõus oli kolmandat aastat järjest suurem kui kogu eelarve kasv ja nii kerkis spordi osakaal 3,66% kulusdest. Andmed 2022. aasta kohta selguvad 2023. aasta suvel.

Investeeringud hõlmasid 36,6 miljonit eurot (36% kogumahust), taristu ülalpidamisele kulus 39,8 miljonit eurot (39%) ja toetusteks 26,1 miljonit eurot (25%). Ülalpidamiskulude kogusumma suurenes aastaga ligi 6 miljoni võrra ja samas oli spordiklubide ja spordikoolide toetuste osakaal viimati nii madalal 2014. aastal. Isiku kohta panustati sporti 76,93 eurot, mis on läbi aegade parim tulemus.

Kohalikelt omavalitsustelt spordile tehtud kulutuste summad ja osakaalud kululiikide ja aastate kaupa

Kultuuriministeeriumi toetused: on kasvanud

Kultuuriministeeriumi 2022. aasta eelarvest eraldati spordivaldkonnale kokku 47,9 miljonit eurot, millest 36,1 miljonit spordiorganisatsioonidele tegevus- ja projektitoetusteks ning 11,8 miljonit spordiobjektide investeringuteks. Jättes kõrvale 2021. aastal eraldatud kriisiabi toetused, ei ole kunagi varem Kultuuriministeeriumi eelarvest spordiorganisatsioonidele nii palju tegevus- ja projektitoetusi ühel aastal eraldatud.

Suuremad tegevus- ja projektitoetused Kultuuriministeeriumi eelarvest 2022. aastal olid:

- toetused Eesti Olümpiakomiteele ja umbes 50 spordialaliidule saavutusspordi arendamiseks – 12,9 miljonit eurot;
- treenerite tööjõukulu toetus spordiorga-

nisatsioonidele – 7,75 miljonit eurot;

- toetused rahvusvaheliste võistluste korraldamiseks Eestis (v.a Rally Estonia) – 3,7 miljonit eurot;
- toetus autoralli MM-sarja etapi Rally Estonia korraldamiseks – 2,5 miljonit eurot;
- toetused liikumisharrastuse katusorganisatsioonidele – 2,1 miljonit eurot.

Suuremad investeeringud Kultuuriministeeriumi eelarvest 2022. aastal olid:

- multifunktsionaalsete jalgpalli sisehallide ehitamine – 6,0 miljonit eurot;
- Kääriku Spordikeskuse arendamine – 1,6 miljonit eurot;
- regionaalsete tervisespordikeskuste arendamine - 0,6 miljonit eurot.

Tegevus- ja projektitoetused (mln eurodes) erinevate rühmade lõikes aastatel 2017–2022 on kajastatud järgmises tabelis.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Spordialaliidud ja Eesti Olümpiakomitee	6,0	6,3	10,8 ⁵	12,6 ⁶	13,1	12,9
Treenerite tööjõukulu toetus	4,5	6,0	7,1	7,3	7,8	7,8
Rahvusvaheliste võistluste korraldamine	0,3	1,6	2,7	3,9	6,4	6,2
Jõulumäe Tervisespordikeskuse ja Tehvandi Spordikeskuse tegevustoetused	1,3	1,4	1,6	1,6	1,7	1,7
Riigikogu otsetoetused	0,2	0,2	0,9	0,7	1,1	0,5
Liikumisharrastuse edendamise toetused	1,4 ⁷	1,3	1,2	1,0	1,0	2,1 ⁸
Muud tegevustoetused	0,7	0,9	1,8 ⁹	2,2	2,3	4,9 ¹⁰
Kriisiabi toetused				3,1	5,5	
KOKKU	14,4	17,7	26,1	32,4	38,5	36,1

5 3,2 mln eurot on hasartmängumaksu raha, mida varem eraldas spordialaliitudele ja Eesti Olümpiakomiteele Hasartmängumaksu Nõukogu

6 Tõusust 3,0 mln eurot on riigi toetus Team Estonia projektile

7 Ujumise algõpetuse toetamine ei toimu enam Kultuuriministeeriumi kaudu

8 Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalast lisandusid nelja organisatsiooni tegevustoetused summas kokku 0,4 mln eurot

9 Alates 2019. aastast toetatakse Kultuuriministeeriumi eelarvest Eesti Paralümpiakomiteed ja Eesti Eriolümpia Ühendust (2019. aastal 0,8 mln ja alates 2020. aastast 1,0 mln euroga)

10 Audentese spordigümnaasiumi toetus 2,4 mln eurot

Investeeringutoetustest suurema osa moodustavad multifunktsionaalsed jalgpallihallid ja Kääriku Spordikeskuse arendamine. Kohalike omavalitsuste spordiobjektidesse on riik investeerinud aastate lõikes ebaüht-

laselt, sõltudes riigieelarve võimalustest. Muude investeeringute all on kajastatud investeeringud Jõulumäe Tervisespordikeskusesse ja Tehvandi Spordikeskusesse (v.a Kääriku Spordikeskusesse).

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Multifunktsionaalsed jalgpallihallid				6,0	6,0	6,0
Kääriku Spordikeskus		3,8	3,0	4,6	3,4	1,6
Kohalike omavalitsuste investeeringud	0,1	0,1	3,0	0,0	5,5	1,0
Muud investeeringud	2,2	3,1	5,2	2,5	2,1	3,2
KOKKU	2,3	7,0	11,2	13,1	17,0	11,8

Spordivaldkonna töötajate arv ja maksud: on kasvanud¹¹

Võrreldes 2021. aastaga on 2022. aastal kasvanud spordiorganisatsioonide töötajate arv 139 isiku ehk 4% võrra. Kunagi varem ei ole neis nii palju töötajaid olnud. Spordiorganisatsioonide makstavad töötasud

ja tööjõumaksud on samuti kasvutrendis ja prognoosi kohaselt ületavad need 2021. aasta taseme. Täpsem ülevaade perioodil 2013–2022 toimunud muutustest on esitatud allolevas tabelis.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 ¹²
Töötajate arv	1971	2352	2847	2898	3058	3307	3462	3158	3376	3484
Stipendium (mln eur)	7,03	5,79	5,4	5	5,4	4,8	5,4	1,71	1,03	
Brutotasu (mln eur)	11,23	14,05	18,58	20,89	23,9	27,2	30,4	27,6	35,4	39,95
Tööjõumaksud (mln eur)	6,02	7,61	9,86	11,09	12,7	13,8	15,5	14,2	18,3	20,3

11 Analüüs on tehtud spordiga tegelevate juriidiliste isikute (EMTAK-id – 93131, 93122, 93190, 93191, 93120, 93121, 85511, 93100, 93000) lõikes, kes on MTÜ-d

12 Stipendiumi info 2022. aasta kohta selgub 2023. aasta kevadel

2. TEGEVUSED LIIKUMIS- HARRASTUSE EDENDAMISEKS

2.1. LIIKUMISUURING

Selleks, et saada eestlaste liikumisharjumuste ja neid puudutavate aspektide kohta täiendavat teavet, korraldati ajavahemikul 2021. aasta novembrist kuni 2022. aasta jaanuarini liikumisuuring¹³. Seda tegi Kultuuriministeeriumi tellimisel ja koostöös Tallinna ja Tartu Ülikooliga ning Ühendusega Sport Kõigile Turu-uuringute AS.

Liikumisuuring koosnes kolmest osast. Küsitluses uuriti 18-75-aastaseid täiskasvanuid ning 7-17-aastaseid lapsi ja noori. Uuringu valimisse sattusid isikud rahvastikuregistrist tehtud juhuvalikuga ning osalemiskutse saadeti 7500 täiskasvanule ja 2500 lapsevanemale. Õpilaste uuringus osales kokku 524 last ja noort ning täiskasvanute uuringus 1519 inimest. Eraldi osa uuringust moodustas õpilaste kehalise aktiivsuse mõõtmine aktseleeromeetriga. Seitsme järjestikuse päeva jooksul koguti 351 õpilase andmed (I kooliaste – 116; II kooliaste – 121; III kooliaste – 114).

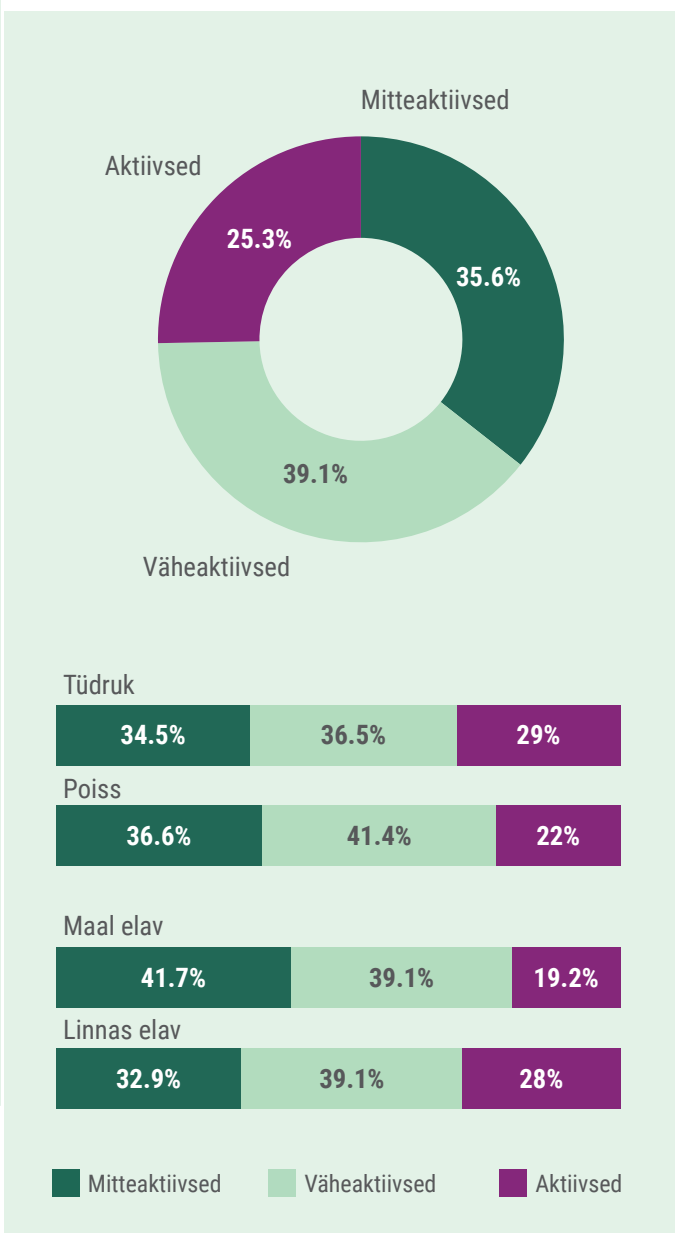
Liikumisuuringu korraldamine oli väga oluline, sest puudusid piisavad andmed paljust liikumisega seonduvast:

- töisest, transpordialasest ja olmeliikumisest;
- liikumisasalast motivatsioonist ja motiveerimatusel, hoiakutest ja väärtustest, sh eelarvamustest;
- liikumise võimaldajatest ja takistajatest;
- istumise osakaalust kodus ja tööl;
- nutiseadmete mõjust liikumisele ja istumisele;
- inimeste tajutud rahulolust tervise ja õnnetundega;
- kehalise kasvatuse tundide rollist elukestva liikumisharrastuse kujundamisel.

13 Uuringu täisversiooniga on võimalik tutvuda: <https://kul.ee/uuringud#item-1>

I OSA – ÕPILASTE KÜSITLUSUURING

Maailma Terviseorganisatsiooni (edaspidi WHO) suuniste kohaselt peaksid lapsed liikuma päevas keskmiselt vähemalt 60 minutit mõõduka kuni tugeva intensiivsusega. Küsitlusuuringu järgi on õpilaste seas aktiivseid vaid 25%. Seejuures on tüdrukud aktiivsemad kui poisid ja maapiirkondades on aktiivseid lapsi vähem kui linnas.

Aktiivsus on toeks nii laste vaimsele kui ka füüsilisele tervisele

Uuring näitas, et kehaliselt aktiivsed lapsed on selgelt õnnelikumad, rõõmsameelsemad, kaasatumad ja vähem endasse tõmbunud. Vaid 34,8%-l mitteaktiivsetest lastest oli õnneindeks üle poole, aktiivsete laste puhul oli sama näitaja 57,6%. Osakaalud on sarnased ka rõõmsameelsuse kontekstis. Mitteaktiivsetest lastest väljendus endassetõmbumine veerandi puhul ning aktiivsete puhul oli osakaal 14,3%. Aktiivsetest lastest kolmveerand tunnevad, et on tegevustesse kaasatud, mitteaktiivsetest lastest tunnevad seda pooled.

Samuti on kehaline aktiivsus selgelt seotud füüsilise tervisega, sest rasvumine on vähesel aktiivsusega tugevas seoses. Rasvunud lastest lausa 58,6% olid mitteaktiivsed, 24,1% vähesel aktiivsusega ja 17,2% aktiivsed.

Laste liikumisaktiivsusel on otsesed seosed vahetunni sisu, õuevahetunni meeldivuse, õues viibimise aja ja trennis käimisega

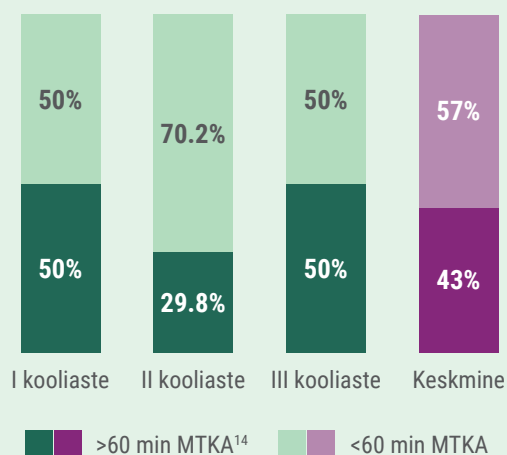
Aktiivsetest õpilastest 42% tegi vahetunnis vähemalt üht aktiivset tegevust, samas mitteaktiivsete puhul oli sama näitaja 22%. Aktiivsete laste puhul oli nende osakaal, kes õuevahetunde naudivad, oluliselt suurem kui mitteaktiivsete seas, vastavalt 78,5% ja 49,2%. Õues viibivad lapsed üldiselt vähe, kuid mitteaktiivsetest viibis õues alla 30 minuti päevas lausa 84,9%. Aktiivsete puhul oli sama näitaja veidi üle poole – 55,3%. Kuigi regulaarne treening ei taga kõigi laste puhul piisavat kehalist aktiivsust, siis aktiivsetest lastest käis vähemalt kolm korda nädalas trennis 65,2% ja mitteaktiivsetest 21%.

Aktiivsed liikumisviisid ei ole laste seas levinud ja selles on oma roll ka lapsevanematel

Enamasti liigub aktiivselt vaid 29% lastest. Autoga sõidutatakse lausa 47% lapsi. Laste liikumisharjumuste kujundamisel on roll ka lapsevanematel, kes saavad olla eeskujuks ja positiivseks mõjutajaks. Aktiivsete laste puhul oli selliste laste osakaal, kelle pereliige tegeleb vabal ajal aktiivse liikumise või spordiga, 58,7%. Mitteaktiivsete puhul oli see näitaja vaid 39%.

II OSA – ÕPILASTE AKTSELEROMETRI UURING

Aktseleeromeetri abil tehtud uuringu tulemused laste kehalise aktiivsuse kohta olid veidi paremad küsitlusuuringu tulemustest. Selle järgi on piisavalt aktiivsed 43% 1.–9. klassi lastest. Nii I kui ka III kooliastmes oli normi täitjaid 50%, II kooliastmes vaid 29,8%.

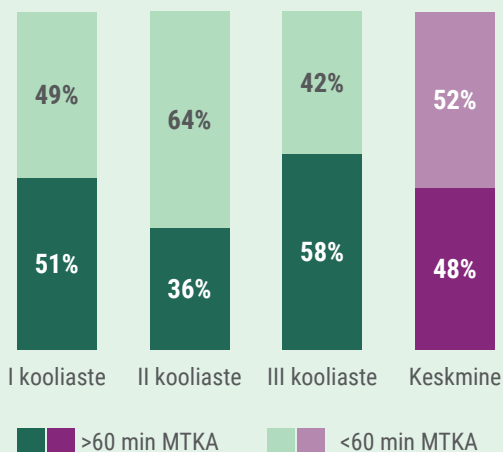

Õpilaste kehaline aktiivsus on nädalavahetusel oluliselt madalam kui koolipäevadel

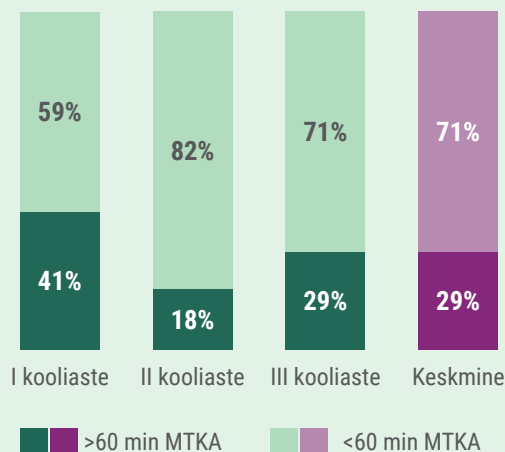
Koolipäevadel täitis WHO normi 48% ja nädalavahetusel ainult 29% õpilastest. Seejuures oli II kooliastmes soovitusel täitjate hulk koolipäevadel märksa väiksem kui I ja III kooliastmes.

14 MTKA - mõõduka kuni tugeva intensiivsusega kehaline aktiivsus

Kehaline aktiivsus koolipäevadel

Kehaline aktiivsus nädalavahetusel

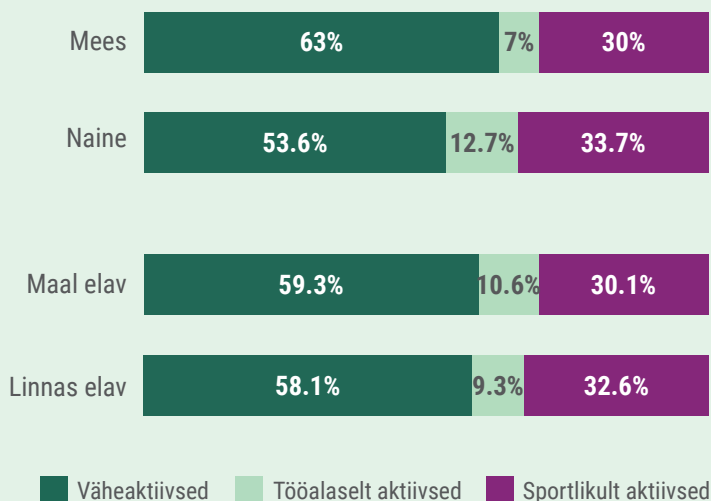
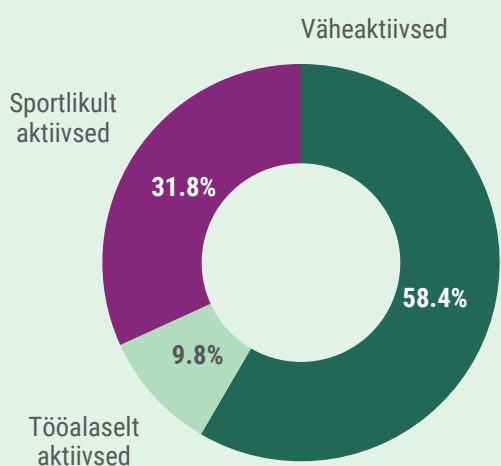

III OSA – TÄISKASVANUTE KÜSITLUSUURING

WHO soovitude kohaselt peavad 18–64-aastased inimesed liikuma nädalas vähemalt 150 minutit keskmise või 75 minutit tugeva intensiivsusega või nende kombinatsioonis. Küsitluse järgi on tänu sportlikule hobile piisavalt aktiivsed 31,8% ja tänu aktiivsele tööviisile 9,8% inimestest. Vastupidi lastele on täisealiste hulgas mehed aktiivsemad kui naised. Maal või linnas elavate inimeste liikumisaktiivsuses suuri erinevusi ei ole.

Kehaline aktiivsus on seoses vaimse ja füüsilise tervisega

Sarnaselt lastega on ka aktiivsed täiskasvanud õnnelikumad, rõõmsameelsemad, kaasatumad ja vähem endasse tõmbunud. Sportlikult aktiivsetest inimestest peab end üsna õnnelikuks 63,4%, samal ajal väheaktiivsete puhul on see näitaja 48,1%. Rõõmsameelsuse osakaalud eri aktiivsusega inimeste seas on samas suurusjärgus. Väheaktiivsete puhul on endasse tõmbunute osakaal 44,6%, sportlikult aktiivsete puhul

vaid 30,4%. Samuti on sportlikult aktiivsed oluliselt kaasatumad kui väheaktiivsed inimesed – kaasatuse tase on vastavalt 61,9% ja 48,9%.

Rasvunud täiskasvanutest lausa 67,6% on mitteaktiivsed, 23,1% sportlikult aktiivsed ja 9,3% tööalaselt aktiivsed.

Liikumisharjumused on täiskasvanutel veelgi kehvemad kui lastel

73% täiskasvanutest märkisid, et nende peamine liikumisviis on autosõit. Meeldiv hobi on inimeste jaoks aiatöö, kuid see võimalus on olemas vaid 44% Eesti elanikest. Lisaks pakub see aktiivsust vaid piiratud ajal ja ula-

tuses. Koduloom on pooltel Eesti elanikel, kuid jalutamas käib nendega vaid 20%.

Muret tekitab ka asjaolu, et 25,7%-l täiskasvanutest ei ole mitte kunagi olnud sportlikku hobi. Seejuures on praegu selline hobi olemas vaid 45,6%-l täiskasvanutest. Samas on selle olemasolu seotud suurema rahuloluga oma tervise ja eluga üldiselt. 23,3% inimestest, kellel praegu sportlik hobi on, on oma eluga väga rahul. Inimestest, kellel kunagi sportlikku hobi kunagi olnud ei ole, on eluga väga rahul aga vaid 14,6%.

Uuringu tulemused on oluline sisend ministriumidele poliitikate kujundamiseks ning spordiorganisatsioonidele mitteaktiivsetele inimestele tegevuste kavandamisel.

2.2. LIKUMISHARRASTUSE KOMPETENTSIKESKUS

Eesti Olümpiakomitee asutas 12. oktoobril 2022 Sihtasutuse Liikumisharrastuse kompetentsikeskus. Selle juhiks valiti Alo Lööke, kes on varem töötanud SA Eesti Terviserajad juhina ja Kultuuriministeriumis liikumisharrastuse arendusjuhina.

Vajadus liikumisharrastuse valdkonda keskelt koordineerida selgitati välja juba 2021. aasta kevadel Kultuuriministeriumi koostatud ja Vabariigi Valitsuse kinnitatud liikumisharrastuse kontseptsioonis. Seal toodi välja, et kuigi Kultuuriministeriumil on liikumisharrastuse edendamiseks palju strateegilisi partnereid, on oskusteave hajutatud ning keskne vaade tegevuste planeerimiseks ja hindamiseks puudulik.

Seda lünka Eesti liikumisharrastuse valdkonnas täidabki Sihtasutus Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mille ülesanne on kogu valdkonna tõhusam juhtimine, aidates seega kaasa Eesti elanike liikumisaktiivsuse tõusu-

le. Sihtasutuse ülesanded on muu hulgas:

- teaduspõhiste arendus- ja sekkumisprogrammide algatamine ja toetamine;
- nii Eesti kui ka välismaa parima praktika kogumine ja tutvustamine;
- valdkonna organisatsioonide mõjususe hindamine;
- erinevate liikumisprogrammide analüüsimine;
- koolitussüsteemi arendamine ja juhtimine;
- liikumisaktiivsust edendavateks tegevusteks rahaliste vahendite sihipärane eraldamine.

Sihtasutuse täpsem tegevusplaan eelolevateks aastateks veel selgub, kuid 2023. aastal läheb kõige enam ressursi liikumisaasta korraldamisele, mis samuti kompetentsikeskuse vedada on.

2.3. TREENERITE TÖÖJÕUKULU TOETUSED

Kui treenerite kutsekvalifikatsioonisüsteem loodi 2003. aastal ning alates 2013. aastast vastavad Eesti treenerikutsed Eesti Kutsekvalifikatsiooni Raamistikule (EKR) ja Euroopa Kutseraamistikule (EQF), siis 2015. aastal rakendus esimest korda treenerite tööjõukulu toetusmeede. Selle loomise eesmärk oli järgmine: „parandada laste ja noorte sportimisvõimalusi kõikjal üle Eesti ning väärtustada treeneri ametit. Toetus aitab tagada treeneritele sotsiaalsed garantiid ning kindlustada kõrgema kvalifikatsiooniga treenerite järelkasvu tulevikus.“¹⁵ Samuti seadsid spordiringkonnad lõppeesmärgiks, et täiskohaga laste ja noortega töötavate 5. kutsetasemega treenerite palk peaks jõudma Eesti keskmise palga tasemele.

Alates 2015. aastast on taotletud ja tasustatud treeningtundide arv aina tõusnud. 2018. aastast kehtestati, et riik toetab aastas kuni 1,1 miljoni treeningtunni korraldamist ja kuni 50% treeneri brutotasust. 2019. aastaks taotleti enam kui 1,1 miljoni treeningtunni tasutamist, mis tähendas, et enam taotletud treeningtundide eest tasusid tööandjad proportsionaalselt ja riigi toetus treeneri töötasust oli alla 50%. Viimastel aastatel on tasustatud treeningtundide arv veelgi tõusnud. 2021. aastaks tõsteti treeningtundide piirmäär

1,175 miljoni treeningtunnini. Samas 2021. aastal tunnistati taotlusvooru tingimustele vastavaks tegelikult 1,234 miljonit ja 2022. aastal 1,28 miljonit treeningtundi.

Selleks, et nõudlusele vastata, otsustas Vabariigi Valitsus anda 2023. aastaks treenerite tööjõukulu toetusmeetmesse täiendavaid vahendeid, mille abil oli võimalik tõsta toetatavate treeningtundide piirmäär 1,35 miljonini. Samas 2023. aastaks tunnistati taotlusvooru tingimustele vastavaks 1,37 miljoni treeningtunni tasustamist, mis näitab, et vajadus toetatavate treeningtundide piirmäär tõsta on endine.

Lisaks treeningtundide arvule on tõusnud ka sellest otseselt kasu saajate hulk. 2015. aastal toetati meetmest 322 organisatsiooni, kes olid tööandjad 1028 treenerile, kelle juhendamisel treenis 31 739 last ja noort, mis moodustas 5–24-aastaste vanusegrupist 11,5%. Vaatamata vahepeelsele paigalseisule meetmesse lisavahendite leidmisel ja seega ka miinimum brutotasu tõstmisel on 2023. aastaks 426 organisatsiooni esitanud taotluse 1462 treeneri tööjõukulu toetamiseks. Nende treenerite käe all treenib 45 918 last ja noort, mis moodustab 5–24-aastaste vanusegrupist ligi 17%.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Riigi toetus	3,511	3,967	4,449	6,015	7,075	7,252	7,252	7,252	12,252
Organisatsioone	322	367	384	389	399	407	404	404	426
Treenereid	1028	1177	1225	1232	1262	1305	1358	1414	1462
Noori	31739	36407	38304	39242	39501	41340	43395	43955	45918
Tasustatud tunde	901917	1032005	1078094	1059872	1100748	1151552	1234482	1275000	1376000
1 kuu toetus	389,37	390	426	541	642	630	640	600	936,6
Vähim brutotasu	582,02	582,96	636,77	850	1000	1020	1020	1020	1400

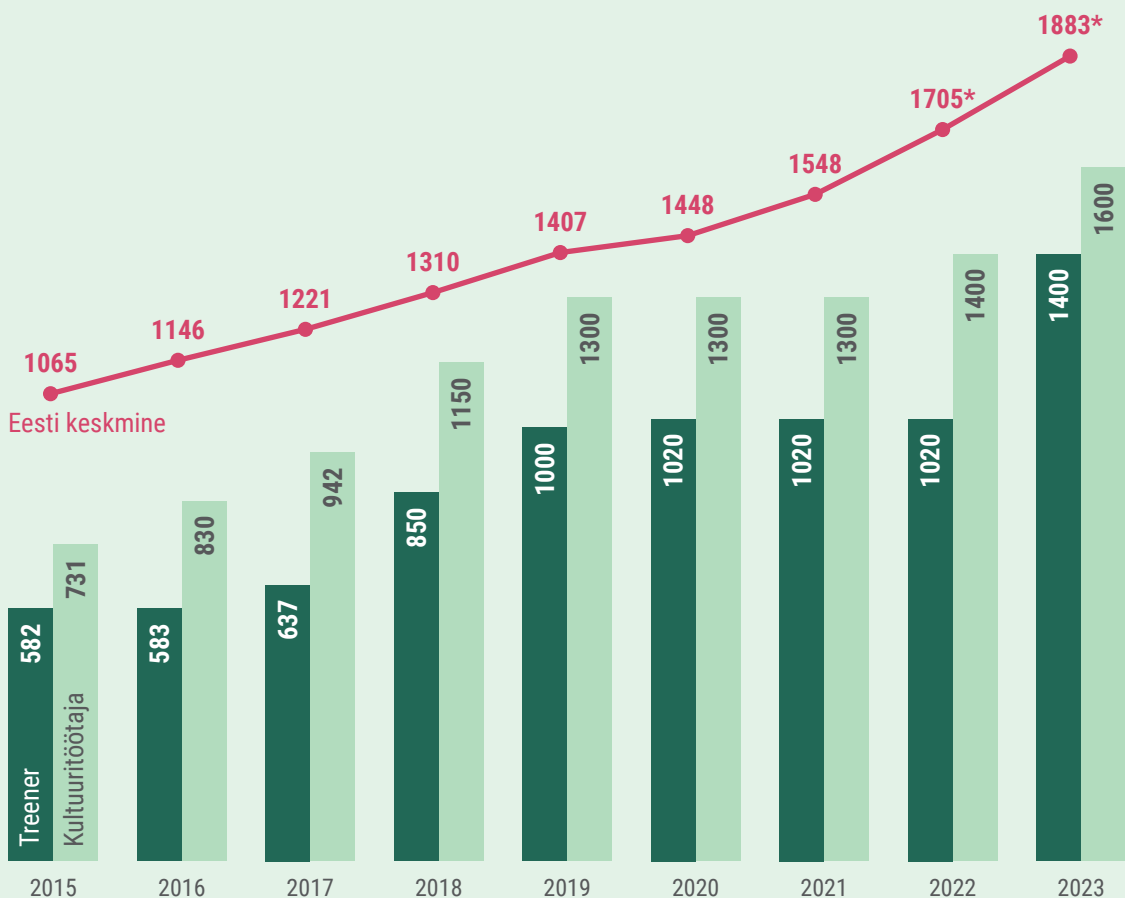
15 Aruanne „Spordipoliitika põhialuste aastani 2030“ elluviimise kohta, 2016, lk 11

2019. aastal seadis Kultuuriministeerium üheks spordiprogrammi 2020–2023 tegevuse mõõdikuks treenerite tööjõukulu toetusmeetme raames toetatavate treenerite miinimumtasu ja Eesti keskmise palga vahelise suhte. Mõõdiku arvutamisel võetakse arvesse möödunud aasta keskmist palka ja sellest järgmiseks aastaks kehtestatud toetatavate treenerite miinimumtasu. Näiteks 2020. aasta baastase oli 0,72, kus võeti arvesse 2019. aasta keskmist palka ja 2020. aastaks kehtestatud treenerite miinimumtasu, ning eesmärk oli 2023. aastaks viia see suhe üheni. Aastatel 2020–2022 vahe seatud eesmärgiga paraku ei vähenenud, vaid kaugenes ning oleme praegu olukorras, kus 2022. aasta baastase on 0,66.

2023. aastaks võttis Vabariigi Valitsus muude palkade osas prioriteediks ka kultuuri-töötajate, sh treenerite palgad ning eesmärk on, et toetusmeetme kaudu toetatavate täiskohaga töötavate treenerite miinimumtöötasu oleks 1400 eurot. Eelduslikult peaks 2023. aastal jääma treenerite miinimumtasu ja 2022. aasta Eesti keskmise palga suhe 0,82–0,85 juurde. Seega on selge, et 2024. aasta riigieelarvesse tuleb planeerida järgmine hüpe, et 2024. aastal seatud eesmärk täidetaks ning treenerite miinimumtasu oleks võrdne Eesti keskmise palgaga.

Kokkuvõttes saab öelda, et tänu Vabariigi Valitsuse otsusele leida toetusmeetmesse täiendavad 4,5 miljonit eurot, astuvad 2023. aastal laste ja noortega töötavate treenerite

Brutopalka võrdlus

* Eesti Panga 20.09.2022 avalikustatud prognoos

palgad suure sammu eesmärgile ehk Eesti keskmisele palgale lähemale. Keskmise palgani jõudmiseks tuleb 2024. aasta riigieelarvesse leida ligikaudu sarnane suurusjärg lisavahendeid, sest lisaks pidevalt tõusvale keskmisele palgale tuleb arvestada ka suureneva nõudlusega treeningtundide tasustamiseks. Treenerite tööjõukulu toetusmeede

on oluline vahend, et tagada Eesti lastele ja noortele ligipääs kvaliteetsele huviharidusele ja -tegevusele, mida juhendavad motiveeritud treenerid. Huviharidus ja -tegevus on ka oluline valdkondadeüleises ennetuses, aidates Eesti lastel ja noortel kvaliteetselt ja ennast arendaval viisil vaba aega veeta.

2.4. REGIONAALSED TERVISESPORDIKESKUSED

Regionaalsete tervisespordikeskuste väljaarendamise toetusmeetme aastateks 2019–2022 on lõppenud. Taotlusvooru eesmärk oli toetada igas maakonnas kuni kahe regionaalse tervisespordikeskuse väljaarendamist, mis pakuvad mitmekülgseid võimalusi tegeleda aasta ringi vabas õhus ja tasuta erinevate liikumisviisidega. Toetusperioodi lõpuks peavad toetatud tervisespordikeskustes olema rajatud kvaliteetsed valgustatud liikumisrajad ja loodud kunstlume tootmise võimekus. Meedet luues ei olnud kunstlume tootmisvõimekust näiteks Narvas, Saaremaal ega Raplamaal.

Taotlusvoorust võis toetust taotleda kohaliku omavalitsuse üksus või Eestis registreeritud eraõiguslik juriidiline isik, kelle omandis on tervisespordikeskuse taristu. Meetme kogu eelarve nelja aasta kohta oli 2,4 miljonit eurot, mis jagunes võrdselt nii iga aasta peale kui ka kõigi maakondade vahel. See tegi toetuse ülemmääraks maakonna kohta 40 000 eurot aastas, mis jagunes maakonnas toetatavate tervisespordikeskuste vahel. Toetuse maksimaalne osakaal projekti abikõlblikest kuludest oli 50%. Vähemalt 50% taotluses esitatud projekti abikõlblikest kuludest pidi toetuse saaja katma oma- või kaasfinantseerimise vahenditest. Lõplik summa veel selgub, sest 2022. aasta aruanded vaadatakse üle 2023. aasta märtsi lõpuks. Praeguse seisuga saab öelda, et regionaalsete tervisespordikeskuste oma- või kaasfinantseering (mis tuli enamasti kohalike omavalitsuste

toetusest) tervisespordikeskuste väljaarendamisse oli kokku umbes 3,9 miljonit eurot. Arvestades, et osad tervisespordikeskused viisid tervisespordikeskuste väljaarendamise projekti raames ellu ka tegevusi, mis otseselt ei olnud meedet reguleeriva määruse vaatest abikõlblikud kulud, võib kohalike omavalitsuste ja teiste rahastajate panus küündida kokkuvõttes üle 5 miljoni euro.

Tervisespordikeskuste toetamine

2 400 000 eur

Riigi toetusmeede

3 900 000 eur

Tervisekeskuste oma- ja kaasfinantseering

Meetme abil võis toetust taotleda liikumisradade rajamiseks või rekonstrueerimiseks (sh radade ohutuks muutmiseks, radade märgistamiseks ja viitadega tähistamiseks, radade katmiseks jms), liikumisradade hoolduseks vajaliku tehnika soetamiseks, liikumisradade valgustuse rajamiseks või uuendamiseks ning kunstlume tootmise võimekuse väljaarendamiseks. Enamasti neid tegevusi toetatigi. Lisaks võis toetust taotleda kelgu- ja suusanõlvade, jõulinnakute, laste mänguväljakute ja pallimängude välisväljakute uuendamiseks või rajamiseks ning muude liikumisharrastuse võimalusi laiendavate võimaluste loomiseks (nt kettagolfi rada, välisuisuväljak), kuid seda ainult juhul, kui toetust taotleti ka ühele eeltoodud tegevusele. Tervisespordikeskustes arendati muu hulgas välja mäesuusanõlvi, kettagolfi väljakuid, *pumptrack*-radu ning jalgpalligolfi väljakuid. Meetme peamine eesmärk sai täidetud – edaspidi saab kõigis maakondades

tegeleda välitingimustes mitmekesise liikumisharrastusega ka lumevaestel talvedel ning pimedal ajal.

Kokku taotles toetust 30 tervisespordikeskust. Pärast ühe taotleja projektist loobumist arendati välja 23 tervisespordikeskust 15 maakonnas.

Alates 1. septembrist 2020 on SA Eesti Terviserajad paigaldanud neisse tervisespordikeskustesse loendurid (v.a Hiiumaal Palukülas ja Kohilas). Selle statistika alusel saab öelda, et Eesti elanikkond on keskused aktiivselt kasutusele võtnud – vahemikus 01.01.2020 kuni 30.11.2022 on loendatud üle 6 miljoni külastuse. Samas peab arvestama, et viimased andurid paigaldati 2021. aasta suvel ning kahes tervisespordikeskuses ei ole neid senini.

Kultuuriministeeriumi toetatud tervisespordikeskused

Vaatamata juba praegu küllaltki laialdasele kasutatavusele on toetusperioodi lõppedes selgunud, et enamik tervisespordikeskusi vajavad täiendavaid investeeringuid. Eriti oluline on teenindushoone rajamise või uuendamise võimalus. Tänu 2023. aasta riigieelarvesse saadud lisavahenditele on ministeerium loonud ka uue, olme- ja teenindushoonete rajamise toetusmeetme mahuga 3 miljonit eurot. Selle abil loodetakse eeldatavalt toetada kuue kuni üheksa olme- ja teenindushoone rajamist, kuid vajadus uute ja praeguste renoveerimise järele on suurem.

Kultuuriministeerium on otsustanud jätkata ka regionaalsete tervisespordikeskuste nelja-aastase toetamise meetmega vähemalt samas mahus. Uus nelja-aastane meede võimaldab rajada kuni 320 000 eurot maksivad uusi olme- ja teenindushooneid ning renoveerida olemasolevaid. Maksimaalselt võib üks tervisespordikeskus saada selleks aga 160 000 eurot, millest jääb suuremate tööde tegemise toetamiseks väheseks.

Seega on lähiaastate vaatest oluline leida regionaalsete tervisespordikeskuste arendamiseks (sh olme- ja teenindushoonete rajamiseks ja renoveerimiseks) lisavahendeid.

3. TEGEVUSED SAAVUTUSSPORDI EDENDAMISEKS

3.1. AUDENTESE SPORDIGÜMNAASIUMI ARENGUD

Audentese spordigümnaasium (edaspidi ka *Audentes*) tegutseb 2000. aastast. Tallinnas ja Otepääl asuva spordigümnaasiumi eesmärk on riikliku koolitustellimuse elluviimine, mille sisuks on pakkuda andekatele noortele sportlastele võimalust ühildada üldhariduse omandamine ja tipptasemel treenimine. Alates 2022. aastast on Audentes Kultuuriministeeriumi haldusalas. Lisaks spordigümnaasiumile tegutsevad Audentese nime all lastekool, erakool, huvikeskus, rahvusvaheline kool ja spordiklubi.

Audentese spordigümnaasiumi kui kahese karjääri arengukeskkonna visioon on tagada õppursportlastele head võimalused hariduse omandamiseks ja tippportlaseks kujunemiseks. Hariduse väärtustamist ilmestab igal aastal spordigümnaasiumi medaliga lõpetanute arv¹⁶. Spordigümnaasiumi ühine eesmärk on toetada õppursportlase pikaajalist terviklikku arengut õpilase, sportlase, ühiskonnaliikme ja isiksusena. Nii õppursportlaste arendamisel kui ka töötajaskonnas peetakse oluliseks selliseid väärtusi nagu teadlik ja teadvustatud tegutsemine, paindlikkus, avatud suhtlus, vastastikune tagasite, mitmekülgsete kompetentside arendamine, vastutusvõime ja iseseisvus, tervise väärtustamine ja panustamine.

Audentes on süsteemne arendustegevuste kava, mida regulaarselt analüüsitakse. Sa-

muti pööratakse tähelepanu kahese karjääri ja vaimsete oskuste arendamisele nii Audentese enda töötajate kui ka väliste ekspertide toel. Õppursportlaste arendamisel ja heaolu toetamisel peetakse oluliseks koostööd ka lapsevanemate ja spordiorganisatsioonidega, kellega regulaarselt kohtutakse.

Kuna Audentese eesmärk on luua tingimused, et Eestis sirguksid edukad sportlased, on oluline aeg-ajalt üle vaadata, milliste sportlike tulemusteni on seal õppinud sportlased jõudnud. Selleks on Audentes koostöös Eesti Olümpiakomiteega teinud uuringud, mille tulemusi järgmised peatükid lühidalt kirjeldavad.

Audenteses õppinute sportlikud tulemused

Sportlaste edukuse mõõtmiseks on nende tulemusi uuritud seitsme näitaja¹⁷ lõikes. Uuritud on nii Tallinna kui ka Otepääl harusid ning seda peamiste õpetatavate alade¹⁸ lõikes. Välja on selgitatud kõikide Audentese lõpetanute sportlikud tulemused. Oluline on märkida, et sportlase koondhinne antakse aastate kõrgeima saavutuse alusel, st kui sportlane on olnud näiteks EOK A-tasemel, aga osalenud ka OM-il, on ta tabelis märgitud ainult EOK A-, B- või C-taseme sportlasena.

16 <https://audentes.ee/spordigumnaasium/tunnustused/medaliga-lopetanud/>

17 1) On oma saavutuste põhjal EOK A-, B- või C- taseme sportlane; 2) on arvatud OM-i, MM-i või EM-i täiskasvanute koondvõistkonda; 3) on tulemuslikult esinenud rahvusvahelistel tipp(kommerts)võistlustel, -liigades või saavutanud kõrge koha maailma edetabelites või kuulub OM-i, MM-i, EM-i kvalifikatsiooniturniiridel osalevasse koondvõistkonda; 4) on saavutanud 1.–8. koha noorte, juunioride MM-, EM- või noorte OM-i, Euroopa noorte olümpiafestivali (EYOF) võistlustel, universiaadidel; 5) on arvatud MM-i või EM-i noorte või juunioride koondvõistkonda, noorte OM-i, EOYF-i koondvõistkonda; 6) on täiskasvanute Eesti MV medaliomanik; 7) on arvatud Eesti koondvõistkonda erinevateks täiskasvanute või järeelkasvu rahvusvahelisteks võistlusteks.

18 Tallinnas: kergejõustik, korvpall, võrkpall, judo, maadlus, käsipall, tennis, laskmine, ujumine; Otepääl: murdmaasuusatamine, jalgrattasport, laskesuusatamine, kahevõistlus, suusahüpped, orienteerumine. Viimastel aastatel on lisandunud nii Tallinnasse kui ka Otepääl muud alad, nt lumelauasõit, vigursuusamatamine, golf, iluvõimlemine, piljard, poks, rannavõrkpall, saalihoki, sulgpall ja triatlon.

TALLINN

Kokku on Audentese Tallinna haru lõpetanud 940 inimest, kelle sportlikud saavutused jagunevad 2022. aasta seisuga järgmiselt:

Näitaja	Näitaja selgitus	Sportlaste arv	% kõikidest lõpetanutest
1	EOK A-, B- või C-taseme sportlane	26	2,8%
2	Arvatud OM-i, MM-i või EM-i täiskasvanute võistkonda	66	7%
3	Kõrge koht maailma edetabelis, tippvõistluste head tulemused	112	11,9%
4	1.–8. koht noorte, juunioride MM-il, EM-il või noorte OM-il, EOYF-võistlustel, universiaadidel	26	2,8%
5	On arvatud MM-i või EM-i noorte või juunioride koondvõistkonda, noorte OM-i, EOYF-i koondvõistkonda	285	30,3%
6	On täiskasvanute Eesti MV medaliomanik	115	12,2%
7	On arvatud Eesti koondvõistkonda erinevateks täiskasvanute või järeلكasvu rahvusvahelisteks võistlusteks	73	7,8%
0	Ei ole eelnimetatud tulemusi saavutanud	237	25,2%

Saavutused erinevate alade lõikes on kajastatud järgnevas tabelis. Märkimist väärib, et 22% kõikidest lõpetanutest on saavutanud tulemuse, mis on kolme kõige olulisema näitaja hulgas (kriteeriumid 1–3) ning ainult 25% ei ole märkimisväärseid tulemusi saavutanud. Samuti võib välja tuua, et kõige

rohkem on Audentese Tallinna harus tegeletud kergejõustikuga ning 44% on tegelenud pallimängude võistkonnaalaga. Võrreldes erinevate kriteeriumide täitmist 2017. aastaga, on näha, et olulisemate kriteeriumite (1–3) ja (4–5) täitmise osakaal on suurenenud.

Lõpetanute arv	Spordiala	Kriteeriumid			
		„1–3“	„4–5“	„6–7“	0
266	Kergejõustik	15%	16%	35%	34%
194	Korvpall	24%	40%	10%	26%
158	Võrkpall	28%	46%	9%	16%
66	Judo	9%	33%	38%	20%
70	Maadlus	19%	41%	16%	24%
61	Käsipall	38%	48%	2%	13%
51	Tennis	27%	27%	24%	22%
34	Laskmine	12%	41%	12%	35%
11	Muud alad	18%	64%	9%	9%
29	Ujumine	38%	10%	21%	31%
940	TALLINN KOKKU 2022	22%	33%	20%	25%
734	TALLINN KOKKU 2017	16%	32%	21%	31%

OTEPÄÄ

Kokku on Audentese Otepää haru lõpetanud 306 inimest. Nende sportlikud saavutused 2022. aasta seisuga on toodud allolevas tabelis.

Näitaja	Näitaja selgitus	Sportlaste arv	% kõikidest lõpetanutest
1	EOK A-, B- või C-taseme sportlane	17	5,6%
2	Arvatud OM-i, MM-i või EM-i täiskasvanute võistkonda	32	10,5%
3	Kõrge koht maailma edetabelis, tippvõistluste head tulemused	12	3,9%
4	1.–8. koht noorte, juunioride MM-il, EM-il või noorte OM-il, EOYF-võistlustel, universiaadidel	3	1%
5	On arvatud MM-i või EM-i noorte või juunioride koondvõistkonda, noorte OM-i, EOYF-i koondvõistkonda	91	29,7%
6	On täiskasvanute Eesti MV medaliomanik	7	2,3%
7	On arvatud Eesti koondvõistkonda erinevateks täiskasvanute või järelkasvu rahvusvahelisteks võistlusteks	41	13,4%
0	Ei ole eelnimetatud tulemusi saavutanud	103	33,7%

Spordialade lõikes on Otepääl enim lõpetanud murdmaasuusatajaid. Kolm tähtsamat kriteeriumi on täitnud 20% sportlastest ning märkimisväärsed saavutusi ei ole saanud

34%. Võrreldes Otepää haru 2022. aastal lõpetanute kriteeriumide täitmise osakaalu 2017. aastaga, ei ole need oluliselt muutunud.

Lõpetanute arv	Spordiala	Kriteeriumid			
		„1–3“	„4–5“	„6–7“	0
141	Murdmaasuusatamine	9%	25%	11%	56%
92	Jalgrattasport	24%	30%	28%	17%
40	Laskesuusatamine	38%	43%	3%	18%
24	Hüpped-kahevõistlus	42%	33%	25%	0%
9	Orienteerumine	22%	67%	0%	11%
306	OTEPÄÄ KOKKU 2022	20%	31%	16%	34%
241	OTEPÄÄ KOKKU 2017	19%	32%	15%	34%

Audentese spordigümnaasiumi rahuloluküsitlus

Audentese spordigümnaasiumis tehakse regulaarselt rahuloluküsitlusi, mille tulemuste abil noortele pakutavaid teenuseid parendatakse. Küsitlust tehakse eraldi nii Tallinna kui ka Otepääle.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et Audentese spordikooli mudel toetab noorsportlaste igakülgset arengut ning aitab kaasa sportlike tipptulemuste saavutamisele.

Olulisemad näitajad 2022. aasta küsitlusest on kajastatud järgmises tabelis.

Karjääri arengus pidasid õpilased pigem kasulikuks või väga kasulikuks:	Tallinn	Otepää
õpetajate ja treenerite paindlikku suhtumist	89%	74%
võimalust saada õppe- ja spordimurede lahendamisel abi	88%	77% ¹⁹
treenimisvõimalusi (sh treeningvahendeid)	89%	90%
võimalust saada spordimeditsiinilist abi	95%	90%
taastumisvõimalusi	82%	88%

Õpilaskoduga rahulolu puhul tuleb märkida, et Tallinnas oldi sellega oluliselt rohkem rahul kui Otepääle. Kui Tallinnas olid pigem rahul ja väga rahul 89% vastanutest ja rahulolematuid ei olnud, siis Otepääle oli pigem rahulolematuid 33%. Tagasiside põhjal on kindlasti vajalik Otepääle õpilaskodu tingimusi parendada, et ka elamistingimused meie tulevikulootuste arenemisvõimalusi senisest paremini toetaksid.

Rahulolu võrdlus 2017. aastaga

2020. aastal sõlmis riik Audentesega uue, eelnevast suurema eelarvega hankelepingu. Lepingu eesmärk oli teenuste mitmekesistamine ja kvaliteedi tõstmine. Kogu küsitlust varasema perioodiga võrrelda ei saa, sest küsitlust muudeti uue riigihanke esimesel õppeaastal 2021. aastal, kuid mõned näitajad on võrreldes 2017. aastaga oluliselt parenenud.

Näitaja		Tallinn		Otepää	
		2017	2022	2017	2022
Rahulolu treenimisvõimalustega	„Väga rahul“	44%	65%	46%	55%
Rahulolu koolisööklas pakutava toiduga	„Väga rahul“ ja „pigem rahul“	27%	60%	28%	61%
Meditsiiniline tugi	„Väga rahul“ ja „pigem rahul“	86%	95%	44%	90%

¹⁹ 2021. aastal oli vastav näitaja 100%

3.2. EESTIS KORRALDATUD RAHVUSVAHELISTE KÕRGETASEMELISTE VÕISTLUSTE TOETAMINE

Viimastel aastatel on Eesti spordiorganisatsioonid saanud järjest enam populaarsete spordialade kõrgetasemeliste rahvusvaheliste spordivõistluste korraldusõigusi. See näitab meie spordiorganisatsioonide tugevust – on olemas maailmatasemel korraldusmeeskond, väga head kontaktid, suhted ja usaldus rahvusvahelises organisatsioonis, varasem edukas madalama taseme võistluste korraldamine ning maailmatase-

mel sportlased. Lisaks on Eesti riik rajanud rahvusvaheliste kõrge sportliku tasemega võistluse korraldamiseks kvaliteetse taristu.

Eesti riik eraldas 2022. aastal rahvusvaheliste võistluste Eestis korraldamiseks üle 6,7 miljoni euro. Rahvusvaheliste võistluste korraldamise toetamise kasvu aastatel 2017–2022 iseloomustab allolev tabel.

Võistlused	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kultuuriministeeriumi majandusliku mõju meede		756 000	931 000	525 000	1 700 368	1 566 731
Kultuuriministeeriumi spordisündmuste meede	340 000	550 000	800 000	814 672	699 463	922 800
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse taotlusvoor	195 000	195 000	195 000	161 353	446 423	618 275
Rally Estonia	0	337 500	980 000	2 002 030	2 395 561	2 500 000
Võrkpalli EM-finaalturniirid				500 000	1 650 000	950 000
WTA-tenniseturniir						150 000
KOKKU	535 000	1 838 500	2 906 000	4 003 055	6 891 815	6 707 866

Taotlusvoorust, millest toetuse eraldamine on otseselt seotud üritusega kaasneva majandusliku mõjuga, toetati 2022. aastal kokku 11 üritust summas 1 916 731 miljonit eurot. Nende sündmustega laekus riigile täiendavalt välismaalt saabunud osalejate ja pealtvaatajate kulutustena ning rahvusvaheliste organisatsioonide toetusena 15,5–18,8

miljonit eurot, millelt maksti riigile käibemaksu 2,2–2,7 miljonit eurot. Keskmiselt laekus käibemaksu riigile 1,27 korda rohkem, kui oli riiklik toetus. Seega on meede riigieelarvele positiivse mõjuga. Täpsem ülevaade on esitatud järgmises tabelis.

Nr	Võistluse nimi	Toetuse summa	Välisraha Eestisse (mln eur)	Käibemaks riigile (eur)
1	Iluisutamise EM 2022 Tallinn	275 000	2,3 kuni 2,7	333 000 kuni 392 000
2	ISU Neli Kontinenti iluisutamise meistrivõistlused 2022	155 492	1,1 kuni 1,2	180 000 kuni 192 000
3	2022 TALLINN OPEN - Kr. Palusalu Noorte Maadlusvõistlus	65 000	0,8 kuni 1,0	110 000 kuni 147 000
4	48. Tartu Maraton	57 765	0,4 kuni 0,5	59 000 kuni 80 000
5	Laskesuusatamise maailmakarikaetapi BMW IBU World CUP Biathlon Otepää 2022	350 000 ²⁰	2,5 kuni 3,0	346 000 kuni 418 000
6	ISU iluisutamise juunioride maailmameistrivõistlused 2022	160 000	1,2 kuni 1,3	201 000 kuni 217 000
7	Maailmameistrivõistlused sportkeeglis 2022	85 149	0,7 kuni 0,9	87 000 kuni 117 000
8	Taekwondo WT Euroopa klubide meistrivõistlused 2022	140 940	1,1 kuni 1,4	145 000 kuni 193 000
9	Tallinna Maraton 2022	200 000	2,0 kuni 2,6	262 000 kuni 342 000
10	IRONMAN Tallinn 2022	362 385	2,8 kuni 3,5	388 000 kuni 482 000
11	Euroopa Kergejõustikuliidu aastakoosolek ja Euroopa parimate sportlaste auhinnagala Tallinn 2022	65 000	0,6 kuni 0,7	86 000 kuni 94 000
KOKKU		1 916 731	15,5 kuni 18,8	2 197 000 kuni 2 674 000

Kultuuriministeeriumi spordisündmuste meetmest toetati lisaks 40 võistlust kokku 922 300 euroga ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus 13 võistlust 618 275 euroga.

Üksikud Eestile olulised suured rahvusvahelised kõrge sportliku tasemega võistlused ei sobi regulaarsetesse taotlusvoorudesse järgmistel juhtudel: taotletav summa ületab

taotlusvooru mahtu, võistlusega otseselt kaasnev majanduslik mõju jääb väiksemaks kui suursündmuse taotlusvooru tingimused nõuavad või võistluse korraldusõigus antakse Eestile lühikese etteteatamisega. Aastatel 2019–2021 on Vabariigi Valitsus teinud erietsuse kolme spordisündmuse toetamiseks Vabariigi Valitsuse reservist: Rally Estonia ning meeste ja naiste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaaltourniirid.

²⁰ toetatud 2021. aasta eelarvest

Rahvusvahelistel üritustel on suur potentsiaal Eesti kui turismi sihtriigi tutvustamisel erinevates kanalites (nt televisioon, veebiülekanDED, sotsiaalmeedia). Neil on oluline pikaajalisem mõju riigi majandusele, tuues samas Eestisse ka kohe täiendavat raha välismaalt.

Lisaks majanduslikule mõjule, Eesti tutvustamisele ja tavapärasest suuremale meediakajastusele on kõrge sportliku tasemega rahvusvahelistel võistlustel muu hulgas järgmised mõjud: Eesti inimestel on võimalik lähemalt näha maailma tippportlasi, tõuseb noorte motivatsioon treenimiseks ja tippportlaseks saamiseks ning spordiorganisatsioonide võimekus, suureneb inimeste soov olla kehaliselt aktiivne.

3.3. TEAM ESTONIA TEGEVUSED

2022. aastal jätkas Team Estonia aktiivselt sportlaste toetamist. Aasta kõrghetkeks olid kindlasti Pekingi taliolümpiamängud, mis olid eestlastele ka küllaltki edukad. Kelly Sildaru pronksmedali kõrval saavutasid kii-ruisutaja Marten Liiv 7. koha, kahevõistleja Kristjan Ilves 9. koha ning Henri Roos ja Martin Himma murdmaasuusatamise teatesp- rindis 11. koha.

Lisaks toimus 2022. aastal noorte taliolümpiafestival Soomes Vuokattis ning suveolümpiafestival Slovakkias Banská Bystricas, kuhu Team Estonia koodistena mindi ning mis osutusid eestlastele väga edukaks. Kui Soomest naasti ühe kuldmedaliga, mille võitis iluuisutaja Arlet Levandi, siis Slovakkias võitsid kergejõustiklased Viola Hambidge, Karl Kristjan Pohlak ja Heti Väät koguni kolm hõbemedalit. Tippspordis üldiselt oli 2022. aasta eestlastele läbi aegade edukaim, sest erinevatelt tiitlivõistlustelt võideti kokku üle 300 medali.

2022. aastal arenes oluliselt Team Estonia tu-

2022. aastal eraldati suuremad toetused järgmistele võistlustele:

- 1) Rally Estonia 2 500 000 eurot;
- 2) Naiste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaalturniiri alagrupiturniir 950 000 eurot;
- 3) Ironman Tallinn 362 385 eurot

Spordivaldkond, spordivõistluste korraldajad ja Eesti spordiorganisatsioonid on pidevas arengus. Muutuvad nii võistluste korraldamise põhimõtted, tingimused kui ka võistlussüsteemid ning kasvab Eesti spordiorganisatsioonide suutlikkus. Jätkuv areng võib kaasa tuua võimalusi korraldada lähitulevikus spordimaailma suurvõistlusi, mille korraldamine Eestis ei ole praegu võimalik.

giteenuste süsteem. Esiteks muutus teenuste kasutamine oluliselt paindlikumaks. Kui enne oli sportlastel ette nähtud teatud maht teenuseid kuupõhiseks kasutamiseks, siis alates 2022. aasta sügisest on kogu arvestus aastapõhine. Tuleb arvestada, et sportlased viibivad väga palju aega välismaal ning soovivad teenust kasutada just neile sobival ajal ja kohas. Teiseks lisandus kaks väga vajalikku teenust: spordipsühholoogia ja toitumisenõustamine. Täiskasvanutel on võimalik kasutada spordipsühholoogi individuaalselt, noortele toimub ettevalmistusperioodil kaheksa kuud kestev spordipsühholoogia ABC kursus, suvealadel algusega novembris ning talialadel algusega aprillis.

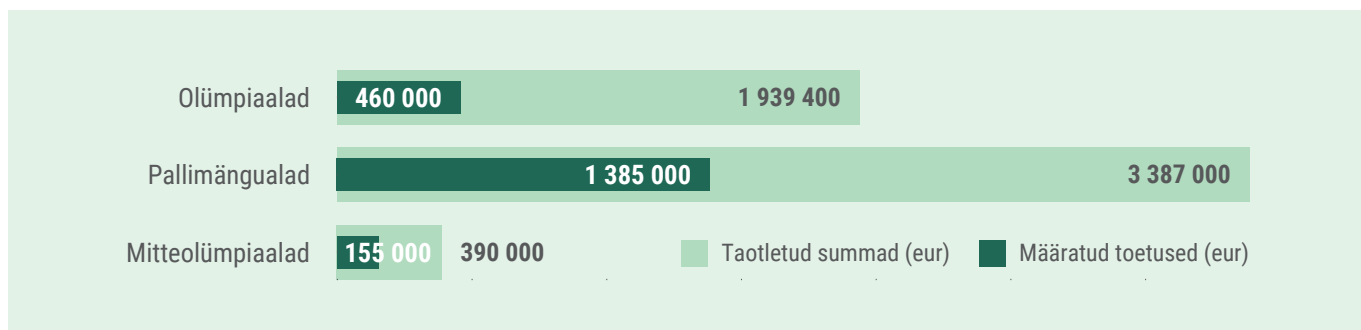
Alates 2023. aastast on Team Estonia sportlastele pakutavad tugiteenused järgmised:

- 1) spordimeditsiin – spordiarst, koormustest, vereproov;
- 2) traumade ja vigastusejärgne ravi;
- 3) füsioterapeut ja massaaž;
- 4) ehkardiograafia uuring;

- 5) FMS (Functional Movement Screening) uuring;
- 6) spordipsühholoogia;
- 7) toitumisnõustamine.

Lisaks jätkati nii olümpia-, mitteolümpia- kui ka pallimängualade koondiste ja sportlaste ettevalmistuse toetamist. Kokku toetati

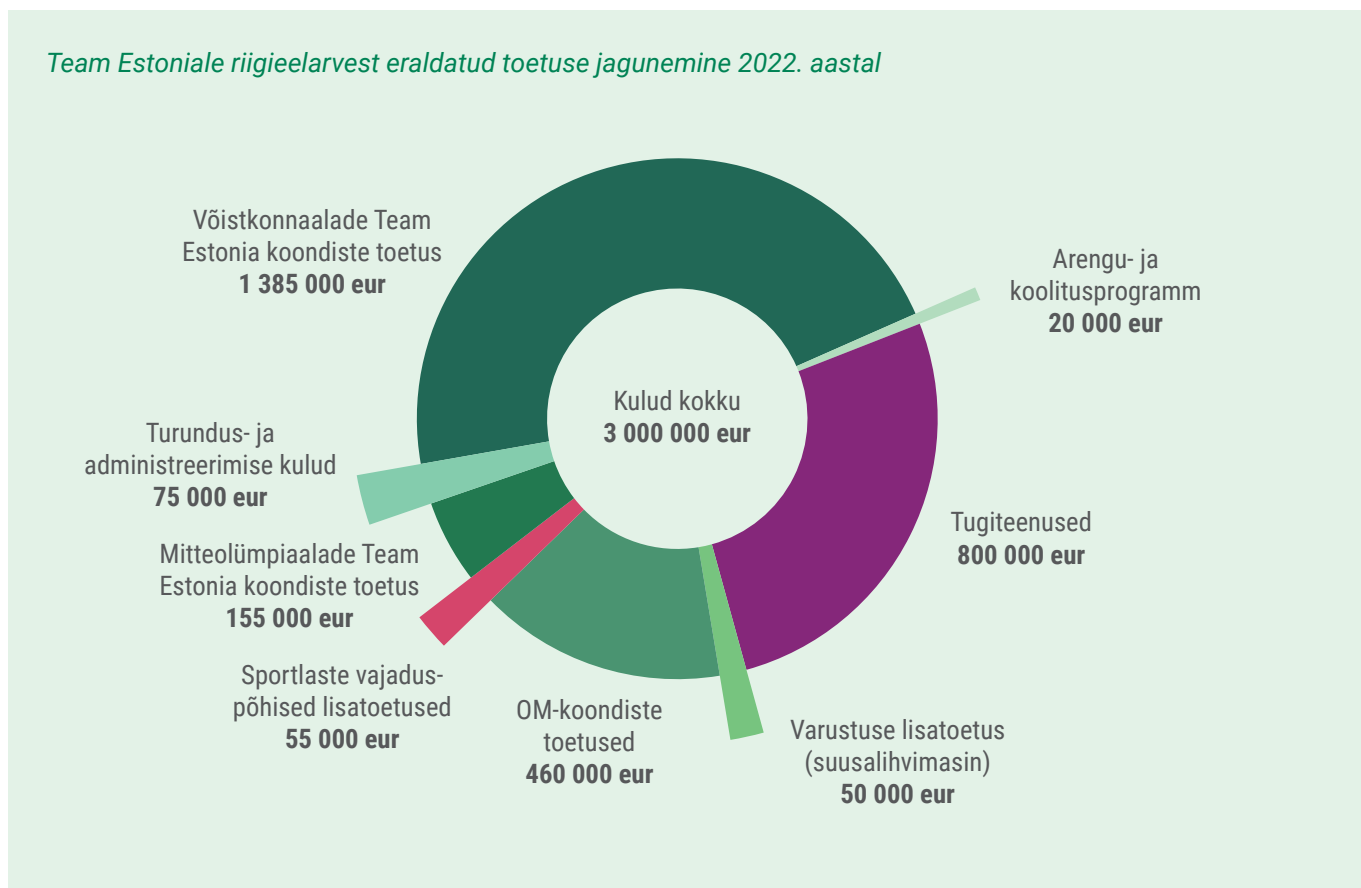
täiendavalt olümpiaaladel 17 koondist ja 59 sportlast kogusummas 460 000 euroga, mitteolümpiaaladel 6 koondist ja 1 sportlast 155 000 euroga ning pallimängualadel 48 koondist 1 385 000 euroga. Allolevast tabelist on näha, et määratud toetused katavad ära ainult ligikaudu 25–40% kogu taotletud ehk vajaminevast summast.

2022. aastal toimus Team Estonia sportlastele ka kaks koolituspäeva: õppepäev 20. aprillil ja sportlasfoorum 26. oktoobril. Eesmärk on pakkuda sportlastele sportlikku

arengut toetavaid teemasid, valmistada neid ette jätkukarjääriks ning jagada selliste kohtumiste kaudu infot Team Estonia ja selle arengu kohta.

Team Estoniale riigieelarvest eraldatud toetuse jagunemine 2022. aastal

4. KOKKULEPPE- MÄNGUDE VASTU VÕITLEMINE

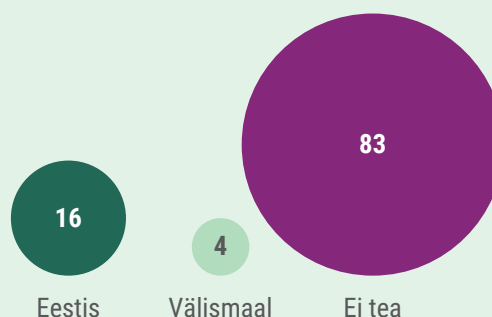
2022. aastal tellis Kultuuriministeerium kokkuleppemängude teemal kaks uuringut: kokkuleppemängude Eestis leviku uuringu ning Eesti seaduste analüüsi kokkuleppemängude karistamise vaatest. Mõlemat uuringut aitas korraldada Justiitsministeeriumi, Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutuse ning Kultuuriministeeriumi ekspertidest koosnev juhtrühm. Uuringute raames defineeriti spordivõistlustega manipuleerimist või kokkuleppemängu järgmiselt: „tahtlik kokkulepe, tegevus või tegevusetus, mille eesmärk on spordivõistluse tulemuse või käigu ebaaus muutmine, selleks et kõrvaldada täielikult või osaliselt eespool nimetatud spordivõistluse ettearvamatus või osalest, saamaks endale või teistele põhjendamatu eelis.“²¹

Kokkuleppemängude leviku uuringu²² raames küsitles Eesti Uuringukeskus 2022. aasta suvel anonüümselt Eesti seitsmel levinumal pallimängualal (jalgpall, saaljalgpall, tennis, korvpall, jäähoki, käsipall ja võrkpall) tegutsevaid kohtunikke, sportlasi ja treeneid. Uuringu sihtrühm oli ligi 3000 inimest, küsitlus edastati 1886 isikule, kellest vastas 504 ehk 27%. Uuringu eesmärk oli saada ülevaade kokkupuutest kokkuleppemängudega, sellealast koolitusest ja kokkuleppemängude kohta levinud hoiakutest.

Uuringu teises osas uuriti rahaliste panuste tegemist sporditulemustele. 33% sihtrühmast on teinud rahalisi panuseid ametlikes spordiennustuskanalites, kellest 2% teevad seda regulaarselt. Sõprade ja/või pere hulgas on teinud rahalisi panuseid spordiennustuskanalites 32% ning mitteametlikes kanalites ainult 2%. Oma mängule panustamist tunnistas vaid 1% vastanutest, kuid mõnda

teist mängijat või spordiklubis/-organisatsioonis töötavat isikut, kes panustab või on panustanud oma mängudele, teab 17%. 16% vastanutest olid teadlikud sellistest juhtumitest Eestis ja 4% välismaal.

Kas Te teate kedagi mängijatest või teistest spordiklubis/spordiorganisatsioonis töötavatest isikutest, kes panustavad / on panustanud oma mängudele (% vastanutest)?

Kolmandas osas uuriti sõltuvuslike harjumuste kohta. Endal tunnistas mõnd sõltuvuslikku harjumust 6% vastanutest, kuid kedagi teist mängijat või spordiklubis/-organisatsioonis töötavat isikut, kellel see on, teadis 37%. Peamiselt toodi välja alkoholi liigtarvitamist (23%), spordis panustamist (15%), muid hasartmänge (8%), raha peale mängitavaid kaardimänge (7%), narkootikume (4%) ja muid harjumusi (3%).

Neljandana küsiti kokkuleppemängudega kokkupuudete kohta. Mõni üksik vastanutest tunnistas, et talle on tehtud ettepanek spordivõistluste tulemustega manipuleeri-

21 Spordivõistlustega manipuleerimise vastane Euroopa Nõukogu konventsiooni mitteametlik eesti keelne tõlge, <https://rm.coe.int/estonian-15-02-04-sportitulemuste-manipuleerimise-vastane-konventsioon/16809ed3e1>

22 Kogu uuringu leiab siit: <https://kul.ee/uuringud#item-1>

Kas Teil endal on või Te teate kedagi mängijatest või teistest spordiklubis/ spordiorganisatsioonis töötavatest isikutest, kellel on mõni harjumus, mida võib pidada sõltuvuseks? (% vastanutest)

■ Teised ■ Ise

da. Kokkuleppemängudes osalemist välismaal tunnistas 2% ja Eestis 4% vastanutest. Samas isikuid, kes olid kokkuleppemängudes Eestis osalenud, teadis rohkem – 14%. Välismaal kokkuleppemängudes osalenuid teadis 9%. Need juhtumid olid aga enamasti vanemad kui viie aasta tagused.

Kokkuleppemängud ei ole vaid spordivaldkonna probleem. Need võivad ulatuda palju kaugemale, organiseeritud rahvusvahelise kuritegevuseni, mis mõjutab kogu ühiskonda laiemalt. Piisab, kui kokkuleppemänge on vähe, kuid need on süsteemsed – tekitatav kahju, nii moraalne kui ka rahaline, on suur.

Kuigi kokkuleppemängud ei tundu uuringu tulemuste põhjal Eestis levinud probleemina, peab ka nende vähete osas olema nulltolerants. Rahvusvahelise kogemuse põhjal võime öelda, et probleemiga tuleb tegeleda juba enne selle laialdasemat levikut.

Uuringut koostades eeldas juhtrühm, et kokkuleppemängudes osalemise pakkumise saanute osakaal võib olla oluliselt suurem. 2011. aastal tehti Leedus sarnane uuring meistriliigas mängivate jalg- ja korvpallurite vahel, millest selgus, et 15% jalgpallurite ja 21% korvpallurite poole oli pöördutud ettepanekutega korraldada kokkuleppemäng.²³

Kas Te teate kedagi, kes on Eestis või välismaal osalenud mängus, mille tulemusega on manipuleeritud? (% vastanutest)

VÄLISMAAL

■ Teab mõnda osalenut
■ Ise osalenud

EESTIS

■ Teab mõnda osalenut
■ Ise osalenud

23 Trumpyte, R., 2016. The gap between sports institutions and the public will. Responses to match-fixing in Lithuania. Rmt: G. Sweeny, toim-d. Global Corruption Report: Sport. Abington: Routledge, pp. 250–252

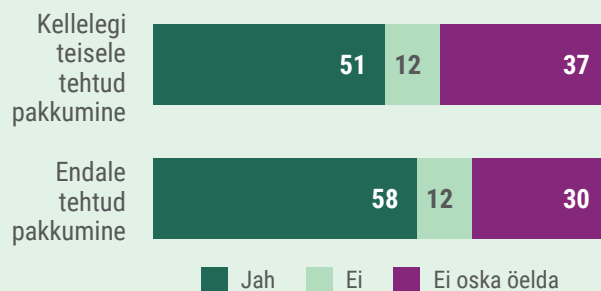
Muret tekitab asjaolu, et kümnendik vastanutest ei pea vajalikuks endale (41%) või kellelegi teisele (49%) tehtud spordivõistlusega manipuleerimise ettepanekust teavitada ning suurel osal (29–38%) puudub selle kohta seisukoht. Altimad teavitama oleksid kohtunikud (78%), treeneritest ja sportlastest teeksid seda ainult veidi üle poole – vastavalt 59% ja 52%. Kellelegi teisele tehtud kokkuleppemängude ettepanekust teavitaks kedagi 65% kohtunikest, 54% treeneritest ja 45% sportlastest.

Potentsiaalsetest teavitajatest oleks valmis teavitama oma spordialaliitu kolmveerand, spordiklubi umbes pooled, treenerit/võistkonnakaaslast veidi alla poole ning pere/sõpru veidi üle veerandi. Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutuse ja politsei poole on valmis pöörduma umbes 15%.

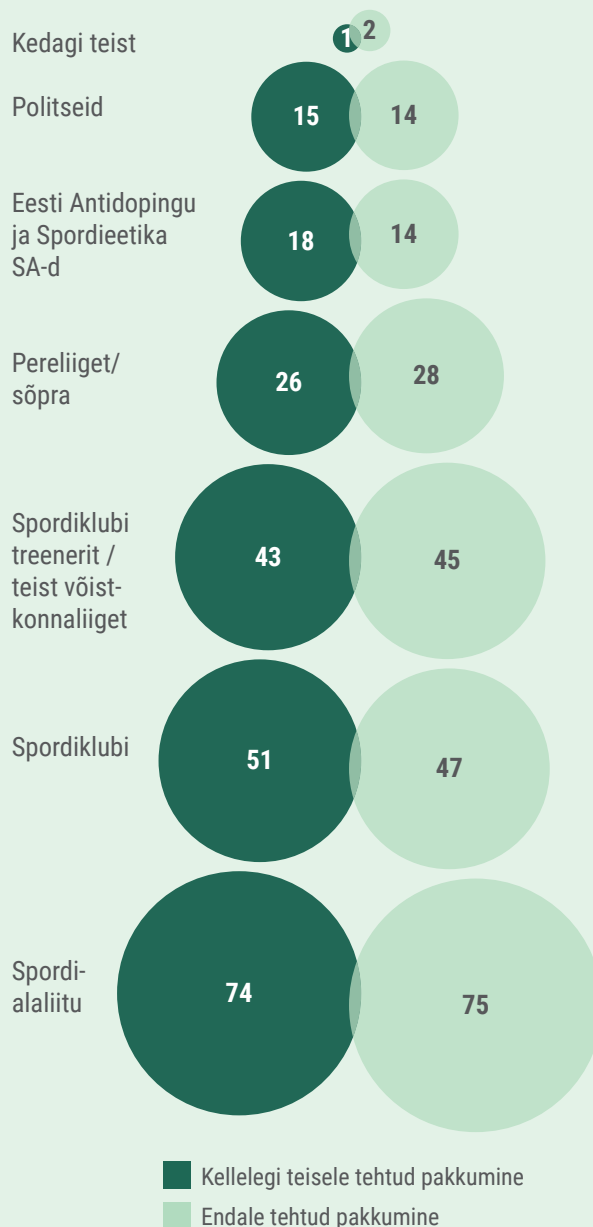
Viiendana uuriti sportlaste, treenerite ja kohtunike koolitatusetaset. Viimase viie aasta jooksul on neist kokkuleppemängude alase koolituse läbinud ainult 21%. Enim on seda teinud kohtunikud (ligi kolmandik), treeneritest ja sportlastest peaaegu viiendik. Kohtunike puhul esines ka vanuselisi erinevusi – enim oli koolituse läbinuid vanusegruppides 41–50 (56%) ja 31–40 (38%). Spordialadest olid koolituse kõige sagedamini läbinud jalgpallis tegutsejad, s.o jalgpallurid, treenerid, kohtunikud (36%), mehi osales koolitusel naistest enam (vastavalt 25% ja 16%). Koolitust on korraldanud spordialaliit (50%), rahvusvaheline spordialaliit (22%) ning Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus (13%).

Rohkem valmistavad muret sportlaste, treenerite ja kohtunike hulgas valitsevad hoiakud. 12% vastanutest leidis, et teatud juhtudel on kokkuleppemängudes osalemine õigustatud. 16% vastanutest leidis, et kokkuleppemängud ei kujuta spordile ega selle mainele suurt ohtu ning nad ei pea nendes osalejate ranget karistamist vajalikuks.

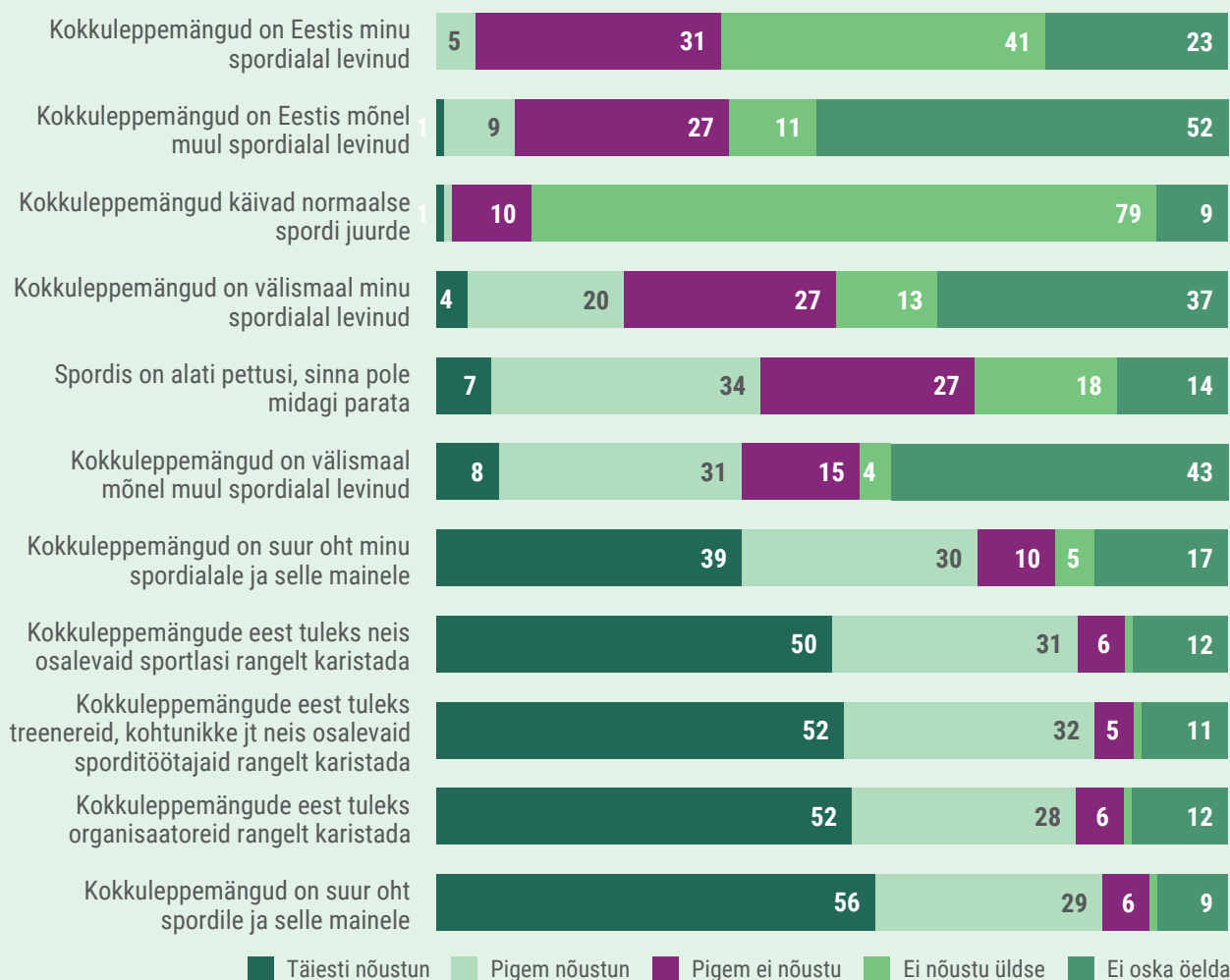
Kokkuleppemängude pakkumisest teavitamine (% vastanutest)

Keda te teavitaks kokkuleppemängude pakkumise tegemisest? (% vastanutest)

Palun hinnake 5-palli skaalal, kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetest (% vastanutest)

Hoiakuid saab ennekõike muuta koolituste kaudu. Kui koolitatuid on vaid viiendik, nagu uuring näitas, peegeldub vähene teadmine ilmselt ka hoiakutes ja valmiduses kokkuleppemängudest teavitada. Selle juures peaks suurt rolli hakkama kandma Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutuse 2022. aasta novembris tutvustatud uus kokkuleppemängude e-platvorm, mille abil peaks koolitus jõudma suurema osani sihtrühmast. Eesmärk peaks olema, et kui mitte kõik, siis vähemalt väga suur osa koondise, meistriliiga või esiliiga tasemel tegutsevatest palluritest, treeneritest ja kohtunikest oleks järjepidevalt kokkuleppemängude teemal koolitatud. Sealjuures on alaliitudel suur võim – näiteks võivad nad mängijalitsentsi saamiseks teha

kokkuleppemängude koolituse läbimise kohustuslikuks.

Koolitus on eriti tähtis, kui arvestada, et kokkuleppemängudes osalemine võib Eesti spordis olla kohati lihtne. Nimelt, ligi viiendik vastanutest teab mõnda mängijat või teist spordiklubis/ -organisatsioonis töötavat isikut, kes on teinud oma mängudele rahalisi panuseid. Ligi 40% teab kedagi, kes kannab mõne sõltuvusliku harjumuse all. Vaid 41% sportlastest saab oma spordialase tegevuse eest raha ning 16% vastanutest on kannatanud rahalisi raskusi, neist 5% viimase aasta jooksul. Need asjaolud võivad olla riskifaktorid, mida võivad ära kasutada kokkuleppemänge organiseerivad isikud.

2022. aastal analüüsis advokaadibüroo Ellex Raidla praegu Eestis kehtivat õigussüsteemi kokkuleppemängude vaatest.²⁴ Analüüsi põhieesmärk oli välja selgitada Kultuuriministeeriumi etteantud kaasuste põhjal, kas Eesti seadused (ennekõike karistusseadustik, hasartmängu seadus ja muud asjakohased seadused) võimaldavad ennetada kokkuleppemängude korraldamist, sh tulemuslikult menetleda spordivõistluste manipuleerimisega seotud juhtumeid ning neis osalenud isikuid vastutusele võtta. Analüüsi raames koostati ka soovitusel regulatsioonide, sh spordialade siseregulatsioonide täiendamiseks ning vaadeldi rahvusvahelist praktikat.

Advokaadibüroo Ellex Raidla eksperdid, kellel on karistusseadustiku vaatest laiapõhjaline kogemus, jõudsid õigusliku analüüsi raames seisukohale, et kokkuleppemängude juhtumite tõhus menetlemine ning nende korraldajate ja selles osalejate vastutusele võtmine võib põrkuda mitme takistusega.

Analüüsi käigus lahendatud kaasuste järel, mis olid inspireeritud tegelikust elust, jõudsid autorid arusaamisele, et praeguses seadusandluses on mitmeid probleeme, mis takistavad kokkuleppemänge tulemuslikult menetleda. Samuti tehti probleemide lahendamiseks mitmeid ettepanekuid, tuginedes analüüsi jooksul välja selgitatud rahvusvahelisele praktikale. Eesti on allkirjastanud – küll aga sellega mitte veel liitunud – spordivõistluste tulemustega manipuleerimise vastase Euroopa Nõukogu konventsiooni, mille artikli 15 kohaselt peavad konventsiooniga liitunud riigid tagama, et „nende riigisisest seadused võimaldavad karistada kriminaalkorras spordivõistluste tulemustega manipuleerimise eest, kui sellega kaasneb kas sund, korruptiivne tegevus või pettus“. Kui Eesti soovib konventsiooni samuti ratifitseerida, tuleks karistusseadustikku vastavad muudatused teha.

Võimalike lahendustena töid analüüsi autorid välja kolm varianti. Esiteks, praeguse olukorra säilitamise, kus autorite hinnangul tuleks kannatanu ja kahju laiemalt määratleda ning altkäemaksukoosseisude erisubjektide täpsemalt defineerida. Teiseks, karistusseadustiku kelmuse paragrahvi muutmise, mille tulemusena arvatakse kahju ja kannatanu koosseisuelementidest välja. Kolmandaks, spordimanipulatsiooni erikoosseisu loomise, mis oleks oma olemuselt sarnane erasektori altkäemaksu punktiga ning mille peamine sisu on ebaõiguskokkulepe. Parima lahenduse leidmiseks tuleb moodustada eraldi töörühm, kes lahendused läbi töötab. Kultuuriministeerium soovib, et probleem saaks lahendatud 2023. aasta jooksul.

Kokkuvõttes võime öelda, et sportlaste teadlikkuse ja hoiakute kujundamisega kokkuleppemängude kohta peab tegelema. Kuigi leviku uuringu kohaselt ei ole kokkuleppemängud Eestis praegu suur probleem, olid uuringu tutvustusüritusel osalenud eksperdid teist meelt. Samas tasub mees pidada, et piisab vaid ühest kokkuleppemänge süstemaatiliselt elluviivast ringkonnast, kelle tegevuse kaudu kannatab spordimaailma ja selle maine suurt kahju. Lisaks on Europol välja toonud, et kokkuleppemängude korraldamine võib ulatuda isegi organiseeritud kuritegevuseni, mistõttu on riigi sekkumine oluline. Kokkuleppemängude korraldajad ja läbiviijad peavad saama õiglaselt karistatud, eriti kui need on seotud organiseeritud kuritegevusega. Reaalsed karistused on ennetavad ka üksiküritajatele, kes võivad tekkida spordimaailmast endast. Lõpuks sätestab ka „Sport 2030“ punkt 7.7, et ausa spordi tagamise nimel võideldakse muu hulgas sporditulemustega manipuleerimise vastu, täites nii rahvusvahelisi kokkuleppeid, täiendades vajaduse korral riigisiseseid regulatsioone ja seadusi ning edendades nii riigisisest kui ka rahvusvahelist koostööd.

24 Kogu analüüsi leiab siit: <https://kul.ee/uuringud#item-1>

5. SPORDI- VALDKONNA KESKKONNA- JALAJÄLG

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi kohaselt tellis Kultuuriministeerium 2022. aastal keskkonnajalajälje uuringu kultuuri- ja spordivaldkonnas. Uuringut tegi Ernst & Young Baltic AS, kes analüüsis Kultuuriministeeriumi haldusala keskkonnajalajälge²⁵. Keskkonnajalajälje hindamismetoodika oli SEI Tallinna 2021. aastal Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi keskkonnajalajälje hindamiseks kasutatud metoodika, mida kohandati Kultuuriministeeriumile sobivamaks. Uuringu tulemusena esitati kultuuri- ja spordivaldkonna eripärasid arvestades ettepanekud keskkonnajalajälje vähendamiseks.

Uuringus koguti andmeid 2019. aasta kohta. Andmed saadi Eesti Spordiregistrist, Kultuuriministeeriumi toetuste menetlemise infosüsteemist, Riigi Kinnisvara AS-ist, valdkondades tehtud küsitlusest ning kultuuri ja spordi fookusgruppidest. Enim andmeid saadi küsitlusest. Ankeet saadeti üle 4700 organisatsioonile, kellest vastused esitas 833. Spordiorganisatsioone oli neist 406. Spordi fookusgrupis osalesid 11 organisatsiooni esindajad.

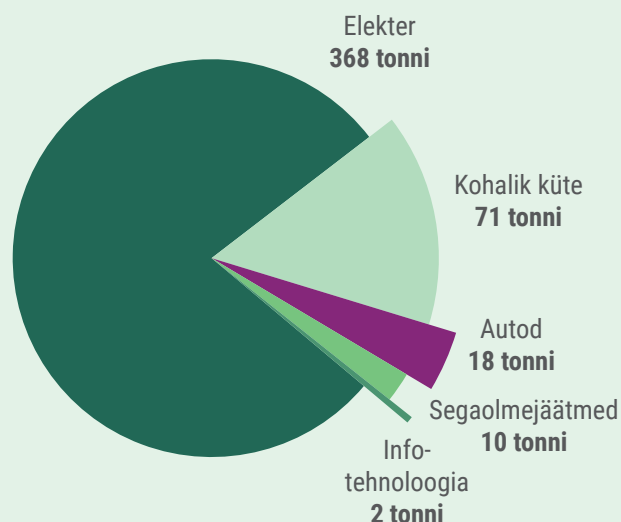
Uuringusse kaasati kultuuri ja spordi valdkondade organisatsioonid: Kultuuriministeeriumi valitsemisala asutused; riigilt toetust saavad sündmused ja projektid, valdkondlikud organisatsioonid, kohalike omavalitsuste kultuuri- või spordiasutused või -projektid, eraõiguslikud kultuuri- ja spordikorraldajad; eraõiguslikud riigilt toetust mittesaavad kultuuri- ja spordikorraldajad.

Keskkonnajalajälje tuvastamiseks oli uuringul kuus osa: taristu ja hooned; transport; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vara; jäätmed ja ringmajandus; inimesed ja keskkonnateadlikkus. Lisaks vaadeldi keskkonnajalajälge kahe ulatuspiirkonna kaudu: otsesed kasvuhoonegaaside heited, mida organisatsioon tekitab oma vahetu või kont-

rollitava tegevuse kaudu (nt energia tootmisega, kütuse tarbimisega oma sõidukites); kaudsed kasvuhoonegaaside heited, mida organisatsioon põhjustab sisseostetava teenuse ehk välise energiatarbimise kaudu (nt sisseostetud elektrienergia, sooja- ja külmaenergia tootmisel tekkivad heited). Uuringust jäeti välja kolmanda ulatuspiirkonna heitmed, mida tekitavad organisatsiooni tarnijad, varustajad ja teised teenusepakkujad, sest selle kohta üheseid andmeid küsitletud organisatsioonidel ei olnud.

Kultuuriministeeriumi valitsemisala asutustest esitas keskkonnajalajälje alusandmed 77%. Nende kasvuhoonegaaside heide oli 2019. aastal kokku 46 748 tonni CO₂ ekvivalendina, millest suurema osa moodustas tarbitud elekter. Lisaks moodustas olulise osa heitest soojustarbimine ning jäätmete transportist ja töötlemisest tulenev emissioon. Enim toodavad Kultuuriministeeriumi valitsemisalas kasvuhoonegaase muuseumid ja etenduskunstidega tegelevad asutused. Ka spordivaldkonna asutustel moodustas suurima osa heitmest elekter (368 tonni), millele järgnes kohalik küte (71 tonni), autod (18 tonni), segaolmejäätmed (10 tonni), infotehnoloogia (2 tonni). Sorteeritud jäätmete ja kaugkütte kohta info puudus.

Spordivaldkonna asutuste süsinikehitme allikad

25 Uuring on kättesaadav siit: <https://kul.ee/uuringud#item-1-2>

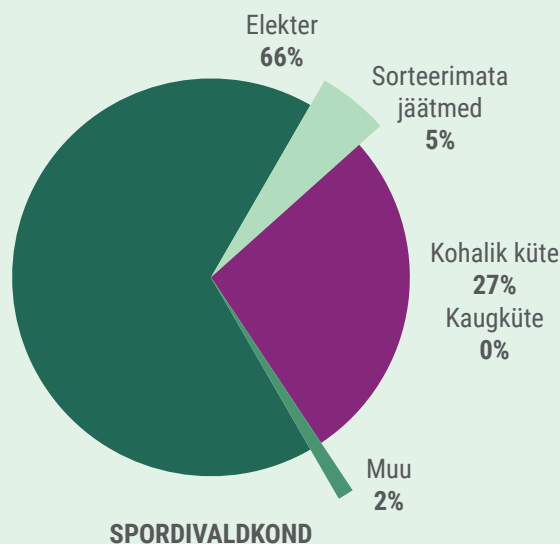
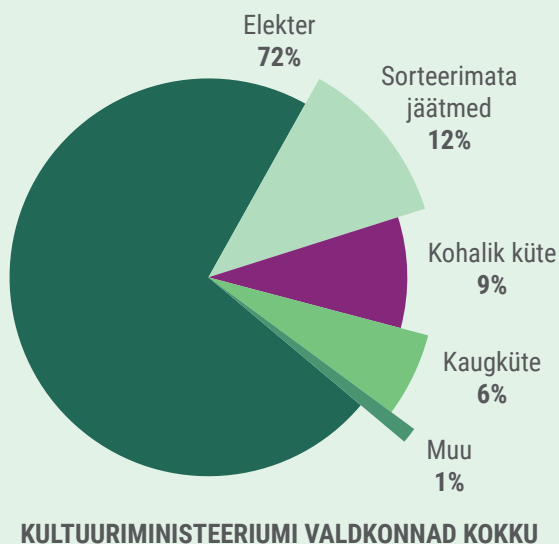
Uuringu tegijad töid välja, et segaolmejäätmete töötlemisest tulenev heide moodustas koguemissioonist väga suure osa. Seega on vaid jäätmete sorteerimise kaudu võimalik märkimisväärselt vähendada Kultuuriministeriumi valitsemisala asutuste kasvuhoonegaaside koguemissiooni. Üleminek lineaarsest majandusmudelitest ringmajandusele võimaldab aga saavutada veelgi tõhusamat efekti.

Kogu valdkonnas tehtud ankeetküsitlusest saadi vastused 14% kultuuri- ja spordivaldkonna organisatsioonilt, kuid vaid 10% saadi andmeid, mille abil organisatsiooni keskkonnajalajälge mõõta. Neist 678 organisatsioonist umbes pooled (333) olid spordiorganisatsioonid. Andmed esitanud organisatsioonide kasvuhoonegaaside heide oli kokku 72 017 tonni CO₂ ekvivalendina, millest spordivaldkonna organisatsioonide oma moodustas 28% ehk 20 067 tonni. Suurima osa organisatsioonide heitmest moodustas elekter (72%), millele järgnesid sorteerimata jäätmed (12%), kohalik küte (9%) ja kaugküte (6%). Ka spordivaldkonnas moodustas suurima osa tarbitud elekter (13 327 tonni), kuid märgatavalt suurema osa kohalik küte (5515 tonni), mille järel sorteerimata jäätmed (1002 tonni). Oluliselt väiksema osa moodustasid sõidukid (167 tonni), infotehnoloogia (45 tonni), kaugküte (10 tonni) ja sorteeritud jäätmed (1 tonn).

Organisatsioonidelt uuriti ka nende hoiakuid ja senist praktikat keskkonna teemal. Usuti, et järgnevatel aastatel muututakse keskkonnahoidlikumaks, kusjuures kõige keskkonnahoidlikumaks pidasid end praegu ja edaspidi just spordivaldkonna organisatsioonid. Kultuuriministeriumi valitsemisala asutused ning organisatsioonid, kellel on ehitised, hindasid end vähem keskkonnahoidlikuks, kuid prognoosisid samas suuremat keskkonnahoidlikkuse kasvu. Keskkonnalaseid eesmärke on seadnud endale vähem kui viiendik küsitletutest. Lisaks arvasid organisatsioonid, et paljud keskkonnajalajälge vähendamise tegevused ei ole neile asjakohased. See võib tuleneda nii tagasihoidlikust valdkonnateadmisesest kui ka konkreetse organisatsiooni eripärast. Peamiste takistustena keskkonnahoidlikkuse rakendamisel töid ligi pooled välja teadmiste puudumise ning ligi kolmveerand kõrge maksumuse. Peamine motivaator keskkonnahoidlikkuse rakendamiseks on olnud organisatsiooni enda soov keskkonnamõju vähendada. Rahastajate ja omanike nõue ning klientide ootused on seni olnud vähem olulised.

Nii keskkonnaalaste hoiakute ja praktika väljaselgitamine kui ka uuringu käigus tehtud fookusgruppide intervjuud näitavad, et Kultuuriministeriumi valdkondade organisatsioonide võimekus ja soov keskkon-

Kultuuri- ja spordivaldkonna organisatsioonide süsinikheitme allikad

nateemadega tegeleda on väga erinev. On organisatsioone, kes mõõdavad oma keskkonnajalajälge ja on välja töötanud selle vähendamise strateegia, kuid neid on vähe. Palju on organisatsioone, kelle jaoks ei ole keskkonnajalajälg veel erinevatel põhjustel päevakorda tõusnud. Uuring toob välja, et enamik kultuuri- ja spordiorganisatsioone on praegu n-ö katsetamisfaasis – on olemas esmased teadmised ja soov midagi ette võtta, kuid pädevus on väike ja/või ei ole võimekust süsteemsemalt läheneda.²⁶ Samuti on mitmeid organisatsioone, kellel on huvi või soov teemaga tegelema hakata, kuid puuduvad vajalikud teadmised.

Uuringus esitati ka soovitused keskkonnajalajälje vähendamiseks. Need jagunevad nelja teemaplokki. Iga soovitus juures on välja toodud, mis rolli peaks täitma poliitika kujundaja, katusorganisatsioon ja organisatsioon. Samuti anti ajaperspektiiv, kui kiiresti saaks soovitusi ellu viia.

Esimene soovituste plokki puudutas keskkonnajalajälje mõõtmist ning avalikustamist kultuuri ja spordi valdkondades. Sinna kuuluvad organisatsiooni või ürituse keskkonnajalajälje arvutamine, seire ja avalikustamine, kolmanda ulatuspiirkonna keskkonnajalajälje arvutamise tööriistade rakendamine, võimaluse korral Riigi Kinnisvara AS-i aastaaruandes tema hallatavate ehitiste keskkonnajalajälje arvutamine ja avalikustamine.

Teine soovituste plokki käsitles juhendamist, pädevuse suurendamist ja võrgustike loomist. Muu hulgas toodi välja valdkondlike pädevuskeskuste loomise vajadus, keskkonnanstrateegiate või keskkonna põhimõtete koostamise juhendite ja näidiste ning erinevate keskkonnajalajälje arvutamist tööriistade kättesaadavaks tegemise vajadus ning keskkonnanahoiu eest vastutava isiku nimetamise vajadus.

Kolmandas plokis olid vaatluse all toetused. Toodi välja vajadus, et kultuuri- ja spordi valdkonna organisatsioonid oleksid abikõlblikud keskkonnahoidlikkust soodustavates toetusprogrammides ja meetmetes, toetust jagataks taastuenergeetika kasutuselevõtmiseks ning tehtaks keskkonnahoidlikke hankeid.

Neljas plokki puudutas regulatsioone. Toodi välja, et sündmuste korraldajatele peaks seadma teatud nõudeid ning Kultuuriministerium ja Eesti Kultuurkapital võiksid keskkonnahoidliku praktika rakendamise korral anda taotlejatele lisapunkte. Lisaks peaks üle vaatama seadused ja sätestama neis vajaduse korral keskkonnahoidlikud eesmärgid. Samuti peaks organisatsiooni asutajad või omanikud sõnastama keskkonnanahoiulased ootused oma organisatsioonidele.

Kokkuvõttes on kindel, et antud soovitusi hakatakse järgemööda ellu viima, sest rohepöörde õnnestumiseks peavad kõik valdkonnad panustama. Ka „Sport 2030“ punkt 7.9 sätestab, et spordi korraldamisel ning sporditaristu rajamisel ja ajakohastamisel järgitakse keskkonnasäästlikkuse põhimõtteid. Arvestades valdkonna organisatsioonide tärkavat huvi teemade vastu on mõistlik leida viise, kuidas neid sel teemal koolitada. Oluline on võimaldada ka neil oma keskkonnajalajälge lihtsasti kalkuleerida, et nad saaksid seada endale selgeid eesmärgi. Ilmselt on mõistlik luua ka ühtne pädevusasutus, kes lisaks juhendamisele ja koolituste pakkumisele võimaldaks organisatsioonidel parimat praktikat lihtsasti vahetada. Alles seejärel saavad tulla regulatsioonid, mis annavad näiteks toetuste taotlemisel keskkonnahoidlike tegevuste eest lisapunkti või seavad toetuse saamiseks keskkonnahoidlikud eesmärgid hoopis nõudeks. Suurenevad energiahinnad tõstatavad oluliselt ka spordiobjektide energiatõhusaks renoveerimise vajaduse.

26 Kultuuri- ja spordikorralduse keskkonnajalajälje ja selle vähendamise võimaluste uuring, lõpparuanne, lk 5

6. VAADE TULEVIKKU

2023. aasta märtsis toimuvad XV Riigikogu valimised, millel on oluline mõju ka liikumisharrastuse ja saavutusspordi arengule. Erakondade valimisprogrammidesse on jõudnud spordivaldkonna jaoks olulised teemad, nagu inimeste kehalise aktiivsuse tõstmine, Team Estonia ja treenerite tööjõukulu toetus. Arvestades järjest kasvavat spordi ning liikumisharrastuse sotsiaalset rolli ja mõju, on oluline vaadata sporti ning liikumisharrastust laiemalt ja selle seoseid teiste valdkondadega. Oluline on teha valdkondade ülest koostööd, et leida parimad lahendused kitsaskohtadele, tagada spordivaldkonna jätkusuutlik areng järgmistelgi aastatel ning „Eesti 2035“ ja „Sport 2030“ eesmärkide saavutamise.

Kultuuriministeerium on kuulutanud 2023. aasta liikumisaastaks. See on üks paljudest sammudest, et teha Eestis liikumispöörde ja tõsta regulaarselt liikuvate inimeste osakaalu ühiskonnas vähemalt kahe kolmandikuni. Ühe aasta või ühekordse kampaaniaga ei ole võimalik seda teha. Sel põhjusel on ka liikumisaasta fookuses tegevused ja algatused, mis oleksid jätkusuutlikud järgmistele aastatele mõeldes.

Selleks, et jätkata liikumispöörde elluviimist ja keskselt paremini koordineerida spordivaldkonnas tegutsevate organisatsioonide tegevust, loodi 2022. aasta oktoobris Sihtasutus Liikumisharrastuse kompetentsikeskus. Sihtasutuse edukas käivitamine koos liikumisaasta elluviimisega on 2023. aasta üks prioriteete ning sihtasutuse roll ja mõju liikumisharrastuse edendamisel peaks aasta-aastalt järjest kasvama. Järgnevatel aastatel tuleb inimeste kehalise aktiivsuse tõstmiseks suunatud tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestada ka puuetega inimeste ning muukeelse elanikkonna võimaluste ja vajadustega.

Liikumisharrastuse edendamise seisukohalt on oluline jätkata selliste projektidega nagu Liikuma Kutsuv Kool ja Sport Koolis. Liikuma Kutsuv Kool on jõudnud 2022. aasta lõpuks peaaegu 200 kooli. Järgnevatel aastatel tuleb leida sellele püsirahastus, sest kuni 2023. aasta lõpuni toetatakse projekti Norra finantsmehhanismist. Sport Kooli projekti testitakse käesoleval õppeaastal teist aastat vähemalt ühes koolis igas maakonnas. Selle projekti laiendamine vajab lisavahendeid järgmistele aastatele riigieelarvest. Samuti tuleb erinevate osapoolte abiga järgnevatel aastatel kokku leppida, kuidas Liikuma Kutsuv Kool, Sport Koolis ja Eesti Koolispordi Liidu tegevused koos liikumisõpetuse õppekavaga kujundada üheks arusaadavaks tervikuks nii koolidele, lastele kui ka lastevanematele.

Aastatel 2019–2022 on loodud igasse maakonda vähemalt üks tervisespordikeskus, kus on kunstlume tootmise võimekus ja valgustatud liikumisrajad. Kultuuriministeerium jätkab regionaalsete tervisespordikeskuste programmi elluviimisega ka aastatel 2023–2026, et tagada Eesti elanikele kvaliteetsed ja ohutud tasuta liikumise võimalused. Lisaks alustatakse 2023. aastal tervisespordikeskuste juurde olme- ja teenindushoonete rajamist. Selleks on 2023. aasta riigieelarves ette nähtud 3 miljonit eurot.

Üks oluline spordi rahastamise reformi osa, mis vähendab nii avaliku sektori bürokraatiat kui ka spordiorganisatsioonide töökoormust, ootab veel elluviimist. Selleks on Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali ümberkujundamine peamiselt liikumisharrastust toetavaks avaliku sektori kanaliks. Reformi rakendamiseks on vaja riigieelarvest täiendavaid vahendeid. Selle tulemusena suureneksid oluliselt Eesti Kultuurkapitali võimalused toetada liikumisharrastust ja regionaalseid projekte, sest prae-

gu läheb spordile ettenähtud sihtkapitali vahenditest 1,2 miljonit eurot saavutusspordi edendamiseks.

Tippspordi oluline osa on 2019. aastal Eesti Olümpiakomitee käivitatud Team Estonia programm. 2023. aastal tõuseb riigi toetus Team Estonia programmile 0,5 miljoni euro võrra. Samas mõjutab tippspordi rahastamist 2022. aastal negatiivselt hasartmängumaksu seaduse muudatus, mis sidus tippspordi rahastamise lahti hasartmängumaksu laekumisest. Hasartmängumaksu laekumine kasvas 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga ligi 50% ning seaduse muudatuse tulemusena jäi spordivaldkonnal saamata ligikaudu 2 miljonit eurot tippspordi arendamiseks. Seaduse muudatus ja selle mõte ei ole halb, kui saavutusspordile leitakse järgmiste aastate riigieelarvete läbirääkimistel lisavahendeid ning Team Estonia toetust aasta-aastalt suurendatakse.

Treenerite roll ühiskonnas, kus järjest enam kõneldakse füüsilisest ja vaimsest tervisest, on väga oluline. Lisaks sellele, et nende tööst sõltub Eesti tulemuslikkus saavutusspordis, on treeneritel laiem mõju just laste ja noorte tervisekäitumisele ning hoiakute, väärtuste ja erinevate oskuste kujundamisele. Mõju ulatust peegeldab asjaolu, et regulaarselt treenivad üle poole kõikidest lastest ja noortest.

Alates 2015. aastast on Kultuuriministeeriumi eesmärk olnud treeneritele väärilise tasu tagamine, mis ühtlasi motiveeriks kutsetaset omandama ja töötama. Selleks rakendatud riikliku palgatoetuse süsteem on olnud edukas ja töösuhteid tõhusalt korrastav, kuid toetatavate treenerite järjepideva kasvu tingimustes on meetme täiendav rahastus olnud ebapiisav. 2023. aastal tehakse toetusmeetmesse oluline muudatus ning meetme maht kasvab 4,5 miljoni euro võrra. See võimaldab tõsta noortega tegelevate treenerite töötasu alammäära 1020 eurolt

1400 eurole ehk 37%. Samas prognoositakse 2023. aastaks Eesti keskmiseks palgaks üle 1800 euro ning kõrgharidusega kultuuri-töötaja miinimumpalk on 1600 eurot. Seega töö selles valdkonnas peab jätkuma ning Kultuuriministeeriumi prioriteet riigi eelarvestrateegia läbirääkimistel on endiselt, et treenerite tasu jõuaks sarnaselt õpetajatega Eesti keskmise palga tasemeni.

2023. aastal jätkab Kultuuriministeerium praegu kehtiva spordiseaduse analüüsimist koos valdkonna ja teiste ministeeriumidega. Koos spordiorganisatsioonidega analüüsitakse vajadusi ja võimalusi spordivõistluste korraldamise nõuete muutmiseks, sest praegune spordivõistluste korraldamise regulatsioon on vastu võetud 2006. aastal ning viimase 15 aastaga on spordivõistluste korraldamine nii Eestis kui ka maailmas oluliselt muutunud. Lisaks eeltoodule on teisigi teemasid, mida spordiseaduse muudatuste vajaduste väljaselgitamisel ühiselt arutada, näiteks spordiklubidele sarnaselt spordikoolidega tulumaksutagastuse võimaluse loomine või vabatahtliku spordikohtuniku hüvitise suuruse muutmine.

Eestis toimub igal aastal mitusada rahvusvahelist spordivõistlust. Kuna viimasel kümnendil on Eesti spordiorganisatsioonid tõestanud ennast väga heade korraldajatenä, Eesti riik on rajanud rahvusvaheliste kõrge sportliku tasemega võistluste korraldamiseks taristu ning Eesti sportlased on rahvusvaheliselt edukad, siis saavad Eesti spordiorganisatsioonid üha rohkem kõrge sportliku tasemega ja populaarsete spordialade rahvusvaheliste võistluste korraldamisõigusi. Aastatel 2021 ja 2022 on riik toetanud rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis enam kui 6,7 miljoni euroga. Võttes arvesse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse meetodikat, siis hinnanguliselt sama palju on Eesti riik saanud võistlustele saabunud välismaalastelt maksutulu. Seega oluline on jätkata rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamist ning leida vajadusel lisavahendeid.

Sport on üks konkurentsitihedamaid valdkondi maailmas. Selleks, et säiliks spordi usaldusväärsus ja ettearvamatus, on ka järgmistel aastatel vaja tõhusalt tegeleda probleemide ennetamisega, mis puudutavad dopingut kasutamist, spordivõistlustega manipuleerimist või väärkohtlemist spordis. Selleks on Eesti Olümpiakomitee moodustanud Eesti Antidopingut ja Spordieetika Sihtasutuse. Riigi ja spordivaldkonna koostöös on vaja suurendada sihtasutuse võimekust ja volitusi spordi aususe, usaldusväärse ja ettearvamatus tagamiseks (sealhulgas spordieetika rikkumiste tuvastamisel ja sanktsioneerimisel). Järgnevatel aastatel jätkatakse sportlastele ja teistele spordis tegevatele isikutele suunatud koolitusprogrammide ja juhendmaterjalide arendamist.

2023. aastal olümpiamänge ei toimu, aga see on spordile mitmes mõttes tähenduslik aasta. Eesti Olümpiakomitee tähistab oma 100 aasta juubelit, on liikumisaasta ja Paines toimub Eesti Spordi Kongress. On hea aeg teha tarku ettevaatavaid otsuseid, mis mõjutavad saavutussporti, taristut, inimeste liikumisharjumusi ja alustada liikumispöörde elluviimisega üksikisiku, perekonna, kogukonna ja riigi tasandil.

